

ΕΡΜΗΣ Ο ΛΟΓΙΟΣ.

Τῆς α'. 9 Μαΐου.

1820

ΠΟΙΗΤΙΚΗ.

Ἀκολουθία τοῦ παραρτήματος εἰς τὴν ἐπίκρισιν τῆς ποιητικῆς τοῦ κυρίου Οἰκονόμου· ἔρα Δ. Ἔρ. 1820. Ἄρ. 8. σελ. 213—228.

Εἶναι ἀπορίας ἄξια ἔσα καὶ περὶ τῆς ἐν ταῖς κωμωδαῖς παραβάσεως λέγονται. „Ἡ δὲ κωμωδία ἔχει καὶ μέτρον ἰδιαιτέρον τὴν παράβασιν, εἶδος ᾄσματος χορικοῦ“ κ.τ.λ. (Ποιητ. σελ. 133). Πῶς ἡ παράβασις, εἶδος ᾄσματος οὐσα, ὡς λέγει, εἶναι μέτρον ἰδιαιτέρον; Εἶδος ᾄσματος, ἢ εἶδος μέτρου τὴν ἐννοεῖ ὁ κύριος Οἰκονόμος; ἢ ἐννοεῖ ἄρα γὰρ ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ ᾄσματος ἔχει μέτρον ἰδιαιτέρον; Ἀλλὰ καὶ δοθέντος ὅτι τὸ ἀσαφῶς ἐκφρασμένον τοῦτο χωρίον ἔχει ταύτην τὴν ἐννοίαν, πάλιν δὲν ἀληθεύει· διότι α. μὲν ὅλα τὰ μέρη τῆς παραβάσεως δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ μέτρον· καὶ τοῦτο δὲν ἀπαιτεῖ μεγάλην ἔξιν τῆς Μετρικῆς· ἀρκεῖ νὰ μετρήσῃ κανεὶς μηχανικώτατα τὰ μέρη ταῦτα συλλαβὴν πρὸς συλλαβὴν, διὰ νὰ τὸ πληροφορηθῇ· β. δὲ τὸ μέτρον ἑνὸς μέρους τῆς παραβάσεως εἰς τὴν δὲ τὴν κωμωδίαν δὲν εἶναι ἀναγκαίως καὶ εἰς τὴν ἄλλην· τὸ Κομματίου φέρ' εἰπεῖν εἰς τοὺς Ἀχαρνεῖς, καὶ εἰς τὴν Εἰρήνην συνίσταται ἐξ ἀναπαισικῶν τετραμέτρων, ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ ἐκ διμέτρων. Ἡ κυρίως παράβασις, περὶ ἧς κατωτέρω, τῶν Νεφελῶν ἔχει τὸ σὺνήθεσ εἰς τοὺς Κωμικοὺς εὐπολίδειου πολυσχημάτιστον μέτρον, ἔχον σὺνήθεσ τὴν ἐξῆς τύπον,

$\begin{array}{cccc|cccc} \times & _ & _ & _ & _ & _ & _ & _ \\ _ & _ & _ & _ & _ & _ & _ & _ \end{array}$

$\begin{array}{cccc|cccc} \times & _ & _ & _ & _ & _ & _ & _ \\ _ & _ & _ & _ & _ & _ & _ & _ \end{array}$

ἐν ᾧ ἄλλων ἔχουσι ἀναπαισικὸς τετραμέτρους, καὶ καθ' ἑξῆς. Ὅσα κατωτέρω εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα (σελ. 7—10) λέγει ὁ κ. Οἰκονόμος, ἄς μὲ συγκληρῶσῃ νὰ τὸν εἰπῶ ὅτι, δὲν

μαρτύροῦσιν ὀρθὴν ἰδέαν οὔτε περὶ τῆς σκηνῆς, οὔτε περὶ τοῦ χοροῦ, οὔτε περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν δραμάτων παρ' Ἑλλήνων. Ἀλλὰ περὶ τούτων εἰς τὸν προσήκοντα καιρὸν καὶ τόπον τῶρα ἔρωσ' ἄς σημειωθῆ' μόνον περὶ τῶν μερῶν τῆς παραβάσεως. Εἰς πληροφορίαν ὅτι τὰ μέρη αὐτῆς εἶναι τέσσαρα, μᾶς φέλλει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν σχολιασμὸν τοῦ Ἀριστοφάνους. Εἰς ποῖον μέρος λέγει ταῦτα ὁ σχολιαστὴς, οὔτε ὁ συγγραφεὺς τὸ σημειώνει, οὔτε ἐγὼ τὸ εὕρισκα. Ὁ ἐδικός μου σχολιαστὴς, ἀναφέρων καὶ περὶ ἀτελῶν, λέγει ῥητῶς ὅτι τὰ μέρη τῆς ἐντελοῦς παραβάσεως εἶναι ἑπτὰ. „Ἡ μὲν οὖν παράβασις ἢ ἐκ τούτων συγκειμένη τελεία ἐστὶ· εἰσὶ δὲ καὶ ἀτελεῖς παραβάσεις. Ἐπτὰ δὲ ἔντων τῶν τῆς παραβάσεως μερῶν κ. τ. λ.“ (σχολ. Ἀριστοφ. Νεφέλ. στίχ. 518).

Εἶναι δὲ τὰ μέρη ταῦτα α. Κομμῆτιον· β. κυρίως Παράβασις· γ. Μακρόν ἢ Πνίγος· δ. Ὠδὴ (καὶ Στροφή)· ε. Ἐπιβήματα· ς. Ἀντιῶδὴ (καὶ Ἀντιπροφή). ζ. Ἀντιπρόβημα. Πολλὰς παραλείπονται μέρη τῆς παραβάσεως, ἢ ὅποια τότε, κατὰ τὴν ἄνω μαρτυρίαν τοῦ σχολιαστοῦ, γίνεσθαι ἀτελεῖς· ἀλλὰ, τοῦτο δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων· διότι ὡς μὴ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα εἰς τὸ δράμα ἐνίοτε παραλείπεται παντελῶς· καὶ ἄλλοτε πάλιν εἶναι διπλῆ· οὕτως π. χ., εἰς τὸν Πλούτον, καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησιαζούσας, ἢ Θεσμοφοριαζούσας, ὡς τὰς ὀνομάζει μὲ νέον ὄνομα ὁ κύριος Οἰκονόμος (Ποιητ. σελ. 435) συγχίαν δύο διάφορα δράματα διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, λείπει τελείας. Εἰς τοὺς Βατραχίους λείπουν τὰ τρία πρῶτα μέρη, Κομμῆτιον, Παράβασις, Μακρόν. Εἰς τὰς Θεσμοφοριαζούσας εἶναι μόνον τρία, Παράβασις, Μακρόν, Ἐπιβήματα· εἰς δὲ τοὺς Ἰππεῖς, καὶ εἰς τὰς Νεφέλας εἶναι διπλῆ. Τοσαῦτα μόνον πρὸς ἐνθύμησιν τοῦ κυρίου Οἰκονόμου· εἰάν δὲ εὕρισκῃ ἀμφίβολα ἢ σκοτεινὰ τὰ λεγόμενα, φθάνει νὰ τὸ φανερώσῃ διὰ τοῦ Α. Ε., καὶ τότε θέλει ἔχει ἀκριβετέραν ἐρμηνείαν ὅλων τῶν ἄνω, σημειώσιν ποῦ ἀρχίζει, καὶ ποῦ τελειώνει ἕκαστον μέρος τῆς Παραβάσεως εἰς τὰς Καμαρδίας τοῦ Ἀριστοφάνους, ποῖον μέτρον ἔχει τὸ καθέν, καὶ ἐπὶ ἄλλο κρίνεται ἀνάγκαστον. Τοῦτο δὲ ἐκρίθη πάντῃ περιττόν ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Οὐδὲ τὰ περὶ σιχουργίας εὐχαριστοῦσι πολὺ· τοῦλάχιστον ἐγὼ ἠλπίζω περισσότερον ἀπὸ τοῦ σοφοῦ Οἰκονόμου τὴν γρα-

εῖδα· τίνα λόγον π. χ. ἔχει ἢ σιχουργία πρὸς τὴν ποιήσιν; πόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἢ πρώτη πρὸς τὴν δευτέραν, καὶ πόσον ὄχι; διὰ τί ὅλα τὰ ἔθνη τὰς ἔχουσιν ἠναμέναις; διὰ ποῖον αἰτίαν τῶν Ἑλλήνων ἢ σιχουργία εἶναι ἢ τελειοτάτη; διὰ τί δὲν δύνανται αἱ νεώτεραι γλώσσαι νὰ μιμηθῶσιν ἐντελῶς τὴν Ἑλληνικὴν; τίνα λόγον ἔχει ἢ βυθμικὴ πρὸς τὴν ἑμμετρον ποιήσιν; πᾶς εἰς τὴν βυθμικὴν ἐπροσκολληθῆ ἢ ὁμοιοκαταληξία; εἰς ποῖας γλώσσας εἶναι αὕτη μᾶλλον, καὶ εἰς ποῖας ἤττον ἀναγκαῖα; τοιαῦτα ζητήματα φιλοσοφικῶς ἐξεταζόμενα τόσον δικαιότερον τὰ ἐπρόσμενα εἰς τὴν Ποιητικὴν, ὅσον περισσότερον σέβας προσφέρω εἰς τὴν φυσικὴν εὐφύϊαν, καὶ εἰς τὴν παιδείαν τοῦ συγγραφεύς· καὶ ὅμως, εἰς ἀναπλήρωσιν πάντων τούτων, λέγει ὁ κύριος Οἰκονόμος, ὅτι ἡμεῖς ἀντὶ τῶν παλαιῶν μέτρων, ἔχομεν τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ἔπειτα ἐπιφέρει καὶ παραδείγματα ἀρκετὰ· ὑπομονὴ· πρέπει νὰ εὐχαρισθῶμεν μὲ ὅσα μᾶς δίδουσι.

Ἄλλ' ὅτι μὲν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὸν σημερινὸν Εὐρωπαϊσμόν, ἀπεκτήσαμεν αὐτὴν τὴν εἴτε χάριν, κατὰ τινας, εἴτε μεγάλην ψόρον, κατὰ πολλοὺς ἄλλους, τοῦτο εἶναι ἀναντιβῆτον. Ὅτι ὅμως, ἐκτός τῶν ὁμοιοκαταληκτικῶν, σώζει τὸ ἔθνος ἄσματα βυθμικὰ χωρὶς τοιαῦτα φοιτῖδια, ἢ, διὰ νὰ λαλήσω ὑψότερα, χωρὶς τῆς κομματικῆς τὴν οἰκιστικῆς, δὲν ἔπρεπε, σοχαζομαι, νὰ παρασιωπηθῆ. Τὰ ἠρωϊκὰ λεγόμενα ἄσματα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος, δι' ὧν ἄδονται „κλέα ἀνδρῶν“, καὶ εἰς τὰ ὅποια τόσον πολὺ ἀρίσκονται οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων μας, ὡς πλῆθος ἀπειρον σιχουργοῦσι καὶ ἐνάσῃν· τὰ ἀπλῶς ἀγρικικὰ, τὰ ὅποια εἶναι τόσον συνειθισμένα εἰς τὰς εὐθυμίαςτων, ἂν ὄχι διὰ τοῦτου τὸν λόγον διότι, σώζοντα λείψανα μετρικῆς καταμετρήσεως, εἶναι πιθανόν ὅτι ἐξεταζόμενα ἀκριβετέρον θέλουσιν φέρει εἰς καλλιώτερον δρόμον, τουλάχιστον διότι ὡς μικρὸν σπέρμα, ἐκ τοῦ ὁποῖου δυνατόν νὰ βλαστήσῃ, ὡς συνέδη εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, τελειότερα εἶδη ποιήσεως, δὲν ἔπρεπε, σοχαζομαι, νὰ παρασιωπηθῶσιν.

Ἰσως μοῦ συγχαρηθῶσιν ὀλίγα ἐξ αὐτῶν παραδείγματα, τῶν ἐποικίων τὴν καταμέτρησιν παρακινδυνεύω ἐνταῦθα, ὡς ἄδονται εἰς τὸν τόπον·

Ἰαμβικός τετραμέτρος καταληκτικός·
 ἔ τοῦ Μόσχαθω | τὸ κάτεργον | Σταβῆς Ψυχο | μαχῶσι
 Β 2

Βολαῖς βολαῖς | ἀνεσογγᾶ | τὴν γῆν ἀνα | τρομάζει·
κ. τ. λ.

Τροχαϊκὸς τετράμετρος ἀκατάληκτος·

Αἱ κακάς μου | συννυμφάδες | ἀκαμάτραν | μὲ φρονιάζουν· |
Κ' ἐγὼ γυνῆα | τηλυγάδιάζω | πέντε μῆνας | πέντ' ἀδράχτια |

Πέντε μῆνας | πέντ' ἀδράχτια ! | πότε τὰ γυνε | σα ἢ καυμένη !
Ἄσπυτος κατὰ τὸν ἱαμβικὸν τόνον·

Σηκόνομαι πολὺ ταχὺά δυ' ἄραις ὅσον νὰ φέξῃ,
Παίρω νερόν καὶ νίθεμαι, ὅσον νὰ ξαγροπυήσω·
Κούω τὰ πεῦκα ποῦ βροντοῦν, καὶ ταῖς ἐχναῖς ποῦ σρίζουν,
Καὶ τὰ γιατάκια τῶν κλεφτῶν σκούζουν γιὰ τὸν Βαρζόκιν·

Ἔς τὰ δόντια φέρουν τὰ σπαθιά, ἔς τὰ χέριμ τὰ τουφέκια·

Ἐάν κυπαρίσσι λίγυσε, σὰν πεῦκος πέφτει κάτω.

— κ. τ. λ.

Τῶν ἐνδεχομένων εἶναι νὰ καταγελάσῃ τὴν ἀβελτηρίαν μου ὁ κύριος Οἰκονόμος, πρῶτον ὅτι εἰς πρῶγματα ὑψηλά παρενέρω τοιαῦτα ταπεινότητα· δεῦτερον ὅτι δὲν ἔννοῶ, ἢ δὲν βέλω νὰ ἔννοήσῃς, ὅτι γίνεται μυσία τῶν τοιοῦτων εἰς τὴν Ποιητικὴν διὰ τῶν λόγων·

Ἀπὸ τὰ τροχαϊκά, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ Δισχύλου ἐκεῖνα,

Ὡ βαδοζῶνων ἄνασσα κ. τ. λ. (Πέρσ. σίχ. 155)

ἐμόρφωσαν τοὺς ἀρχηματικούς δεκαπεντασυνλλάβους σίχους, τοὺς ὁποίους ἀνόμασαν πολιτικούς, καὶ δημοτικούς· (Ποιητ. σελ. 148). Ὅσον ἀφάρῃ τὸ πρῶτον τῆς ἀβελτηρίας ταύτης, τὰρα εἶναι ἴσως παρὰ καιρὸν, ἄλλοτε δὲ εὐκαιρίας δοθείσης, ἐλπίζω νὰ ἐκθέσω, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὴν κατὰ πολλοὺς λόγους ἀξίαν τῶν ἔθνικῶν τούτων ἀμαρτῶν· ἐντοσούτω ἀς ἀναγνώσῃ περὶ τούτου, ὅστις ἐπιθυμῆ, τὴν περὶ σκελιῶν τῶν Ἑλλήνων διατριβὴν τοῦ Ἰλγεύιου, καὶ τὴν εἰς τὸ Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst. X. Jahrgang, M. December 1819. Wien, τῆς ὁποίας τὴν μετάφρασιν ἐτοιμάζουσι διὰ τὸν Α. Ε.· περὶ δὲ ρυθμικῆς ποιήσεως ἰδιαιτέρως, Antiquit. poetiq. par (C. Bouchaud.), περὶ δὲ τοῦ δευτέρου τῆς ἀβελτηρίας, διὰ νὰ παρατρέξω πᾶσαν ἀλλήν ἀντιλογίαν, λέγω ὅτι τίςσιν δικαιότερον ἢτεν νὰ ἐρευνήσῃ ὁ κ. Οἰ-

κονόμος ἂν, καθὰς ἐκ τῶν τροχαϊκῶν ἐγεννήθησαν οἱ πολιτικοὶ σίχοι, οὕτως ἦναι δυνατόν νὰ γένη πάλιν ἀναπόδις· νὰ φιλοσοφήσῃ ποῖαν τελειότητα ἐπιδέχεται ἢ οὕτως γεννηθεῖσα σημερινὴ μας ποιήσις, καὶ εἰς τοῦτο νὰ ἐπιμελήῃ· ὁ δὲ, λησιμονήσας τὸ ἔργον τοῦ Κριτικοῦ καὶ συμβούλου, εὐχεται μόνον εἰς τοὺς συγγραφεῖς τοῦ φιλτάτου γένουςτου νὰ εἰσαγάγωσι τὴν προφορὰν τῶν προγόνων (Ποιητ. σελ. 149. σίχ. 1—4). Καλὸν καὶ ἄγιον πρῶγμα αἱ εὐχαί· ἀλλὰ μὲ μόνας αὐτὰς δὲν κατορθώνει κανεὶς· ἔπρεπε νὰ μᾶς διδάξῃ ὁ κ. Οἰκονόμος πόθεν καὶ πῶς νὰ ἀρχίσωμεν, πῶς νὰ βαδίσωμεν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν αὐτὸ τὸ καλόν, ἀφ' οὗ μάλιστα τὸ νομίζει δυνατόν (Ποιητ. αὐτόθι).

Ἀρχῶν περιέργων, καὶ παρατηρήσεως ἀξίων, μὲ καιρὸν καὶ ὄρεξιν περισσοτέραν, ἤθελεν εὐρεῖ βέβαια πλούσιον θερίσμον κανεὶς εἰς τὴν Ποιητικὴν· ἀλλ' ἀντὶ τῶν πολλῶν ἀρκουσιῶσως μία ἢ δύο. Θαυμαστὸν φαίνεται π. χ. τὸ περὶ κρίσεως λεγόμενον ὅτι „Ποτὲ δὲν εὐρέθη διαφωνία μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων καὶ τῶν δημοτῶν περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ῥήτορος· ὡσαύτως ὁ ἔμπειρος κιθαρῖς, ἢ αὐλητὴς εὐδοκίμει ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς εὐμούσους ἀνδρας, καὶ εἰς τὸν ἄρυσσον ὄχλον·

καὶ καλή τις εἰκὼν ὁμοίως ἀρέσκει καὶ εἰς τοὺς ὀλίγους καὶ εἰς τοὺς πολλούς“ (Ποιητ. σελ. 47). Φοβούμαι μήπως εὐρη πολλὰς δυσκολίας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁ συγγραφεὺς· διότι ὅλον τὸ ἐναντίον φαίνεται διδάσκουσα ἢ καθημερινὴ πέτρα· ἐκείνου τὸν ῥήτορα χειροκροτεῖ ὁ ὄχλος, τὸν ὁποῖον δὲν ὑποφέρει ὁ πεπαιδευμένος· εἰς τὰς πολυθυρεῖς δὲ καὶ παρδαλῆς εἰκόνας πτοούμενος καταφρονεῖ ὅσας θαυμάζει διὰ τὴν ἀπλότητά των ὁ τεχνίτης. Καὶ οὕτως πολλὰ ὀλίγον ἀξιοσύστατος φαίνεται ἡ παιδεία, ἐάν δὲν καθιστᾷ πολὺ κρείττονα τὴν κρίσιν τῶν ἐχόντων παρὰ τὴν τῶν ἀμελούντων αὐτήν. Εἰς ἄλλον τινὰ ἦτον ἴσως χρεῖα μακρῶν ἀποδείξεων· τὸν κύριον Οἰκονόμου ἡμῶς ἀρκεῖ νὰ τὸν εὐθυμίσῃ κανεὶς, ὅτι καὶ ὁ Ζεῦξις διεφανούσεν ἀπὸ τὸν Μεγάβαζου εἰς τὴν περὶ ζωγραφίας κρίσιν, ὅτε τὸν ἐσυμβούλευε νὰ μὴ λαλῇ περὶ τέχνης (Αἰλ. π. ἰς. Β'. Β'). καὶ ὁ Ἀπελλῆς ἤλεγξε τὸ ἀκριτον τοῦ Ἀλεξάνδρου (Αὐτόθι Γ'). καὶ ὁ Πολύκλειτος ἀπέδειξεν ἐμπράκτως τὴν διαφορὰν τῶν τεχνικῶν καὶ ἀτέχνων (Αἰλ. π. ἰς. ΙΔ'. ἡ)· καὶ ὁ κιθαρῖς ἀπέδειξεν εἰς τὸν

αὐτὸν Ἀλέξανδρον, μὴ διακρίνοντα τὴν διαφορὰν τοῦ τεχνικοῦ καὶ ἀτέχνου καθαρίσματος (Αἰλ. π. Ις. Γ'. λβ')· καὶ ὁ Φάλης εἰς τὸν Ἀντίγονον (Αἰλ. π. Ις. Θ'. λζ')· καὶ ὁ ἀλιγής ἐξύλισε τὸν μαθητὴν του, διότι εὐδακίμησεν εἰς τὸν ὄχλον (Αἰλ. π. Ις. ΙΔ'. η').

Κατὰ δυσυχίαν μου μεγάλην, οὔτε ἐκ φύσεως, οὔτε ἐκ τέχνης εἶμαι ῥήτωρ, καὶ ὅμως ἀπὸ τὰς κοινὰς ἐννοίας (sans commun), καὶ ἀπὸ τὸν ὄρθον λόγον ὀδηγούμενος, τολμῶ νὰ εἶπω τὴν γνώμην μου, ὅτι, ὅσαι διδασκαί τοῦ κυρίου Οἰκονόμου ἀρέσκουσιν εἰς τὸν ὄχλον, ἐκείνας νὰ τιμῶ ὀλιγώτερον· καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ βλαφθῶ ἢ ὑπόληψις οὔτε τοῦ ἱεροκήρυκος, οὔτε τοῦ ἀκροατηρίου· „il frivolo ed inconcludente applauso che or fassi dalla imperita moltitudine agl'ingegnosi di lui giuochi non basteranno a difenderli dalla giusta severità de' dritti pensatori. (Α. ο. Ι.)

Ὅσα λέγονται περὶ ῥήτορος εὐκόλου νὰ προσαρμοσθῶσι καὶ εἰς τὸν ποιητὴν· καὶ περὶ τούτου ἔχομεν ἱκανὰς μαρτυρίας πάλιν. Ὅσα δράματα τοῦ Ἀριστοφάνους δὲν ἤρσαν τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφανερώσεν ὁ Ἀντιφάνης εἰς ποίους συνήδως τὰ τοιαῦτα ἀρέσκουσι· σαφεστέρᾳ ἐξηγήσεις εἶναι περιττὴ (δράμα Ἀθην. ιγ'. Ι). Ὁ δὲ κύριος Οἰκονόμος θελεῖ ἐνθυμείσθαι βέβαια πῶς κρίνει περὶ τῶν τοιούτων ὁ ποιητικαῖτατος Ἄγγλος, „Now, this over-done, or come tardy off, tho' it make the Unskilful laugh, cannot but make the Judicious grieve: The censure of which one must in your Alboyance o' er-erray a whole theatre of others“ (Shakespeare. Hamlet, Act. III, Scene I.)

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο τόσον εἶναι περιεργίας ἄξιον, ὥστε δὲν μεταβαίνω εἰς ἄλλο, πρὶν εἶπω, διὰ τοῦ ἐξῆς ἱστορικοῦ παραδείγματος, πῶς φαίνεται ὅτι ὁμοιάζει, τῶν σοφῶν καὶ ἀσοφῶν ἢ φαινομένη ὁμοιότης εἰς τὴν κρίσιν τοῦ καλοῦ· παραπολλοὶ ἐπαίνεσαν τὴν γνωστὴν πράξιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνορος πρὸς τὸν ἱατρὸν του Φίλιππου (Curtii Rufi de rob. gest. Alex. III. c. VI.)· καὶ ἀρχοντικῆς δὲ οἰκίας διδάσκαλος, μεταξὺ τῶν πολλῶν, ἐξηγῶν εἰς τὸν μαθητὴν του τὴν ἱστορίαν. Τὸ ἀρχοντόπωλον ἐπαραζάλιζε τοὺς τυχόντας, κατὰ τὸ κοινὸν ἔθος, μὲ τὴν ἐπίδειξιν τῆς πολυμαθείας καὶ κρισεώς του. Ἀπίθανον δὲν εἶναι ὅτι πολλοὶ ἄλλοι μωρότεροι τὸ ἐπίστευαν.

Ὅτε ὅμως ὁ μελαγχολικὸς φιλόσοφος τὸ ἠρώτησεν, ἐνώπιον τῶν γονεῶν του, τί ἦτον ἐπαινετὸν εἰς τὴν πράξιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τότε ἀπεκρίθη ἀσυστόλως τὸ ἀρχοντόπωλον, Διότι ἐπιε τὸ κατάπικρον ἱατρικόν, χωρὶς νὰ σουφρώσῃ τὰ χεῖλη του, ἐν ᾧ αὐτὸ πρὸ ἡμερῶν οὐδὲ χρυσῆ καταπότια δὲν ἠδύνατο νὰ καταπίῃ. Τῶν συγγευομένων τὰ γέλια ἐπληροφόρησάν ἴσως τὸν ὁμοτράπεζον παιδαγωγόν, ὅτι δὲν ἐπρόκοπτεν ὁ τρόφιμός του, ὡς ἐκεῖνος ἐφαντάζετο. Ὅταν δὲν ἦναι σαφῆς διαφορά, μεγάλη ὑπόψια εἶναι ὅτι τοιαῦτα παρενοήματα (malentendus· oequivoci) παρεμπόπτουσιν εἰς τὴν φαινομένην ὁμοφωνίαν τῶν πεπαιδευμένων καὶ ἀπαιδευτῶν. Χρειάζεται ὅμως ῥουσσῶς ἵνα ἐρωτήσῃ.

„Τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν ἐθνῶν, λέγει ὁ κύριος Οἰκονόμος, μεταβάλλονται· αἱ μεγάλαι πράξεις παρέρχονται, καὶ ποικίλως μεταμορφοῦνται· ἀλλ' ἡ αἰσθητικὴ κρίσις μένει πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἀναλλοίωτος“ (Ποιητ. σελ. 113). Τοῦτο, ἐὰν δὲν τὸ ἴσχυριάζῃ ὁ συγγραφεὺς, μὲ δυσκολίαν ἐννοεῖται· διότι, ἐὰν ἡ αἰσθητικὴ κρίσις μένῃ πανταχοῦ, καὶ πάντοτε ἀναλλοίωτος, τίς ἢ χρεῖα νὰ τὴν μαρτυρῶσιν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὡς συμδουλεύει κατωτέρω εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα; Ἐπειτα δὲ, ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ, τί σημαίνουσι τὰ ἀνωτέρω ἐκεῖνα; „Διὰ ποιητικῆς δαιμόνης βίασιν, μᾶλλον δὲ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀδυναμίαν, καὶ ἡ πλέον ἔξυτάτη αἰσθητικὴ κρίσις, ἀμεληθεῖσα διαφθείρεται, καὶ ἐξυβρίζει, καὶ ἐκπίπτει εἰς ἀσώπειαν ἐπίσης, καθὼς καὶ ἡ αὐστηρὰ σωφροσύνη εἰς τὴν ἀκολασίαν. Τότε, ἀντὶ τῆς ὑγιῶς αἰσθητικῆς κρίσεως, ἐγείρεται, ἑταιρικὴ τις καὶ ἀνάγωγος Μοῦσα, ἣτις μολύνει καὶ τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας (τῆς αὐτ. σελίδ. σίχ. 4—11)“. Πῶς συμβιβάζονται ταῦτα; διὰ νὰ φανώσωμεν δὲ πάλιν ὀλίγον τὸ προηγουμένον, ἀπ' οὗ ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον ὑγιής καὶ ἑταιρικὴ κρίσις, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ εὐρεθῆ ποτὲ διαφορά; καὶ ἀφοῦ φθεβεῖται, πῶς μένει ἀναλλοίωτος; δὲν ἤξεύρω πῶς εἶναι εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ὅμως ἀλάσσει, μὲ φαίνεται, ἡ αἰσθητικὴ κρίσις· ἕνα καιρὸν π. χ. ἐπέκρατούσεν εἰς τὴν τεκτονικὴν ἢ Γοτθικὴ λεγομένη αἰσθησις· τῶρα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον γίνεται ἑλληνικωτέρα· μὲ τὸν καιρὸν τίς οἶδε πάλιν;

Πολλά πτωχή πρέπει να ἦναι τῆς Σμύρνης ἢ βιβλιοθήκη, εἰάν ἦναι συγχαίριμενον να συμπερίνομεν ἐκ τούτου, ὅτι ὁ κύριος Οἰκονόμος συγγράει (Ποιητ. σελ. 272) τὸν Γραπεζούτιου Βησσαρίωνα, τὸν μετέπειτα Καρδιάλιν, ἄνδρα δηλ. ἀποθα- νόντα πρὸ τεσσάρων περίπου ἑκατονταετηρίδων (τὸ 1472 μ. χρ.) μετὸν ὀλοκλήρους ἑκατονταετηρίδας μετέπειτα ζήσαντα Βησσαρίωνα Μακρῆν τὸν Ἰωαννίτην, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔχομεν τὴν, Ὀρθόδοξον Θεολογίαν, καὶ τὴν κοινοτάτην, Σταχυολογίαν. Ἐν τῷ λεξικῶν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν μετάφρασιν ἐκαταγίνετο ἕνα καιρὸν ὁ κύριος Οἰκονόμος, τοῦς συγγράει, περὶ τούτου δὲν ἠξέυρω· ὁ Βοερνῆρος ὅμως, ὁ Ὀιδιος, εἰς τοῦς βίους τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν μεταφραστευσάντων τὰ γράμματα Ἑλλήνων, καὶ ὁ ἰδιαιτέρας γράφας τὸν βίον τοῦ Καρδιάλεως Βησσαρίωνος Βανδίνης (ἐν Γράμμ. 1777), ὅσον ἐγὼ ἐνθυμούμαι, δὲν τὸν ὀνομάζουσιν οὐδαμῶς Μακρῆν. Εἰς τὸ πονημάτιον Δ. Προκοπίου Μοσχοπολίτου (Φαβρικίου Ἑλλήν. Βιβλ. ἔκδοσ. 1722. Τόμ. 1ᾶ. σελ. 781. XXXI.) ἀναφέρεται ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Βησσαρίων, ἐκτὸς ὅτι λείπει τὸ ἐπώνυμον Μακρῆς· φαίνεται λοιπὸν ὅτι λείπει τοῦ Φαβρικίου ἢ ἀρχαιότερα ἔκδοσις ἀπὸ τὴν βιβλιοθ. τῆς Σμύρνης. Πρέπει δὲ, πρᾶγμα παράξενον, νὰ λείπη καὶ αὐτὴ τοῦ Μελετίου ἢ Ἐκκλησιαστικῆ Ἰστορίας· διότι ἀλλέως ἠθέλεν ἰδεῖ ὁ κύριος Οἰκονόμος ὅτι ἐκεῖ διαφέλλονται δύο Βησσαρίωνες (Μελετ. Ἐκκλ. Ἰστορ. Τόμ. Γ'. σελ. 308 καὶ 488).

Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν τῶν ἐνδεχομένων εἶναι νὰ λανθάνωμαι προτιμῶν ἄλλων γνώμην, παρὰ τὴν τοῦ συγγραφέως· διὰ τοῦτο ἄς ἀρεθῇ τοῦ ζητήματος ἢ λύσις εἰς τινα λόγιον Ἰωαννίτην, ὅστις πιθανόν νὰ ἠξέυρη τὴν ἰστορίαν τοῦ συμπολίτου του καλλιώτερα παρὰ τοῦς ξένους· ὅτι ὅμως εἰς Ζαυμασμὸν μὲ φέρει εἶναι τὸ ἐξῆς, (Ποιητ. αὐτάδι) ὅτι ἀφίεται τὸ πρᾶγμα εἰς διζαγμὸν, εἰάν εὐρέθησαν τὰ ποιήματα τοῦ Κοῖντου ὑπὸ Βησσαρίωνος, ἢ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Λασκάρεως (ἢ τοῦ Λασκάρεως Κωνσταντίνου, κατὰ τὸν κ. Οἰκονόμον), ἀπὸ τοῦ ἴδιος Λασκαρις ἀποδίδει τὴν εὐρεσιν τοῦ Κοῖντου εἰς τὸν Βησσαρίωνα. Δὲν ἠξέυρω ἂν δὲν ἔχω τελείως Γραμματικὴν τοῦ Λασκάρεως τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον τῆς Σμύρνης, θέλω ὅμως, περιργίας χάριν, νὰ προσθέσω ὀλοκλήρον τὴν ῥῆσιν τοῦ Λασκάρεως. Ἡ δὲ ποίησις τοῦ Ὀμη-

ρικωτάτου Κοῖντου ἤδη πολὺν χρόνον ἄγνωστος ἦν, καὶ οἷον ἠφανισμένη. Ὁ δὲ Θεοσεβέστατος Βησσαρίων ὁ Νικαίας, Καρδιάλις Θεοσκουλάου, ὁ πάνυ τ' ἀγαθὸς, καὶ ἔντως σοφὸς, καὶ, ἢν Ὀμηρικῶς εἶπω, ἰσθόεος φωτὶ, καὶ ἄλλα τε πλείεα ἐφ' ἡμῶν, καὶ ταύτην ἐξ Ἀπουλίας ἀνασάσας, τοῖς βουλομένοις μετέδωκεν· ἦν καὶ αὐτὸς πάλαι μὲν ἐπόθουν, νῦν δὲ ἀγαθῇ τύχῃ κτισάμενος, δημοσίως ἀναγνώσομαι μετὰ τὰ Ἀργοναυτικά τοῦ σοφοῦ Ὀρφέως· ἃ δὲ πάλαι καταμεληθέντα μόλις ποτὲ αὐτὸς ἐν Μεδισολάνῳ εὐρῶν σεσηπότα, ἐκγράψας τε, καὶ τοῖς ἄλλοις μεταδούς, δημοσίως ἀναγινώσκω, πολλῶν καὶ λογίων νέων φοιτῶντων· καὶ νῦν εἰς τὰ ἔσχατα τῶν δυσυχῶν Ἑλλήνων ἀνεβίω ὁ ἠγνωσμένος ἐκεῖνος Ὀρφεύς". (Κ. Λασκάρ. Γραμματ. βιβλ. τρίτ. περὶ Β. κλισ. τῶν Συνηριμ. ἔκδοσ. Ἄλδου καὶ σελ. 241. ἔκδοσ. 1546 aequi Hieronymum f. Srolum.) Αὐποῦμαι ὅτι δὲν ἔχω καὶ τὸν Φουρμάνου πρᾶξι- ρον ἵνα ἴδω ἂν τὸν ἀκολοθῆ πικρῶς καὶ τὴν φορᾶν ταύτην, ἢ ὄχι, ὁ κ. Οἰκονόμος.

(Ἀ κ ο λ ο υ θ ε ῖ τ α ς)

— (*) —

Φ Τ Σ Ι Κ Η Κ Α Ι Χ Η Μ Ι Α :

Περὶ τῶν ἠλεκτρικῶν ἰδιοτήτων τῶν μεταλλῶν καὶ περὶ τῶν ἠλεκτρικῶν δυνάμεων, Θετικῶν καὶ ἀποφατικῶν, τῶν ἀπολύτως ἀποδιδόμενων εἰς τινὰ σώματα· ὑπὸ τοῦ κ. Tatum.

Ἐκ τῶν Annales générales des Sciences physiques, par M. M. Bory de St.-Vincent, Drapez et Van Mons. Τόμ. Α, σελ. 74.

Διὰ τὴν ἀποδείξιν ὅτι τὰ μέταλλα ἔχουσιν ὅλας τὰς ἠλεκτρικὰς ἰδιότητας τῶν ὑελαδῶν καὶ ῥητινωδῶν σωμάτων, ἀρκεῖ νὰ τὰ τρίψῃς συναλλήλως. Μετὰ τοῦτο τὸ μέσον αἱ Θετικαὶ καὶ ἀποφατικαὶ ἰδιότητες αὐτῶν θέλου ἀναπτυχθῆ εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς ἐνεργείας μετὰ τὰ ἄλλα.

Παράδειγμα Α'. Λάβε δίσκον ψευδαργύρου, ἔχοντα διάμετρον δύο περίπου δακτύλων καὶ μετὰ λαβίδα, τρίψε τον

ελαφρά εις μετάξιον, πλησιάζετον εις τὸ ἠλεκτρόμετρον, καὶ θέλει ἰδεῖ σημεῖα φανερά θετικῆς ἠλεκτρικῆς.

Παράδ. Β'. Ἀντὶ τοῦ ψευδαργυροῦ δίσκου, λάβε ἀργυροῦν, καὶ τρίψε τον εις μετάξιον, ἢ μᾶλλον εις δέρμα γάττου, διότι μὲ τοῦτο διεγείρονται σπιυθῆρες ὄρατοι καὶ ἀκουστοί· πλησιάζετον εις τὸ ἠλεκτρόμετρον, καὶ θέλει δειξέαι ἀποφατικὴν ἠλεκτρικὴν.

Ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι εις τὰ μεταλλικὰ σώματα διεγείρονται θετικαὶ καὶ ἀποφατικαὶ ἠλεκτρικαί, καὶ μὲ τὰ αὐτὰ μέσα, τὰ ὅποια μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ τὰς κινήσωμεν εις τὰς υελώδεις καὶ ρητινώδεις οὐσίας· ὅτι ἡ ἠλεκτρικὴ, εἴτε θετικὴ, εἴτε ἀποφατικὴ, δὲν ἀνήκει εις ἰδιαιτέρην τινα τῶν σωματίων, ἀλλὰ κρέμεται ἀπὸ τὴν μεγαλιτέραν ἢ μικροτέραν τοῦ τρίβοντος σώματος ἔλξιν διὰ τὴν ἠλεκτρικὴν.

Παράδ. Γ'. Τρίψε τον ψευδαργυροῦν δίσκον μὲ δέρμα γάττου, ἀντὶ μετάξιου, καὶ ἡ ἠλεκτρικὴ θέλει εἶναι ἀποφατικὴ.

Παράδ. Δ'. Ἄν τρίψης μετάξιον μαῦρον μὲ ἄσπρον, τοῦτο θέλει ἠλεκτρισθῆ θετικῶς, ἐκεῖνο δὲ ἀποφατικῶς.

Παράδ. Ε'. Ἄν τρίψης μετάξιον ἄσπρον μὲ δέρμα γάττου, θέλει δώσει σημεῖα ἀποφατικῆς ἠλεκτρικῆς.

Παράδ. Σ'. Ὅταν τρίψης μετάξιον κίτρινον μὲ ἄσπρον, τοῦτο ἀποκτᾷ θετικὴν, ἐκεῖνο δὲ ἀποφατικὴν ἠλεκτρικὴν.

Παράδ. Ζ'. Τρίψε πάλιν τὸ κίτρινον μετάξιον, μὲ μαῦρον ὅμως· τὸ πρῶτον θέλει ἠλεκτρισθῆ θετικῶς.

Ἐκ τούτων τῶν πειραμάτων πρέπει νὰ συνάξωμεν ὅτι τὰ αὐτὰ σώματα ἠμποροῦν, κατὰ τὴν θέλησίν μας, νὰ γείνουν θετικὰ καὶ ἀποφατικὰ, καὶ ὅτι τὰ μεταλλικὰ σώματα, καθὼς τὰ υελώδη καὶ ρητινώδη, εἶναι ἐπιδεκτικὰ, διὰ τῶν αὐτῶν ἐρεθιστικῶν μέσων, τῶν αὐτῶν ἠλεκτρικῶν καταστάσεων. Ἡ διάκρισις ἄρα τῶν σωματίων εις ἠλεκτρικὰ καὶ ἀνῆλεκτα, ἢ θετικὰ καὶ ἀποφατικὰ, δεμελιούεται εις πράγματα ἀπατηλά καὶ ἐναντία τῆς πείρας.

Χ Η Μ Ι Α .

Περὶ τῆς Γλίαις καὶ τοῦ Ζυμίου, ὑπὸ τοῦ κ. Taddai, Τόμ. Α, σελ. 83.

Καταγινόμενος εις ἐρεύνας περὶ τῆς ζυμώσεως ἐν γένει,

καὶ ἰδίως περὶ τῆς τῶν ὀσπρίων καὶ τῶν δημητριακῶν καρπῶν, εὗρηκα ὅτι ἡ κόλλα (gluten) τοῦ σίτου εἶναι σύνθετος ἀπὸ δύο πολλὰ χωριστὰ χοιχεία, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ὀνομάζω Γλίαν (gliadin), τὸ δὲ ἄλλο Ζύμιον (Zimome). Εἰς τὸ πρῶτον χρεασεῖ ἡ κόλλα τὸ συσχυτικόν της (contractilité)· τὸ δεύτερον συστένει τὴν ζύμην της (ferment).

Ζυμώσας ἄλευρον σίτου μὲ σκόνην ρητίνης γαυᾶκου, εἶδα ὅτι τὸ φύραμα, διὰ τὴν μὲ τὸν ἀέρα συναφήν του ἐλάμβανε χρῶμα γαλανὸν ὀρειότατον. Τὸ ἄλευρον τῶν ἄλλων σιτωδῶν ἐπροξενούσε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, πλὴν μὲ ἀμυροτέρας χρωματίσεις. Ὁ κ. Ριδόλφης (Ridolfi), ἐξακολουθῶν τὰ πειράματα ταῦτα, ἐγνώρισεν ὅτι τὸ γαλανὸν χρῶμα, τὸ ὅποιον ἐλάμβανεν εις τὴν εἰρημένην περίστασιν τὸ φύραμα τοῦ ἄλεῦρου μὲ τὴν ρητίνην τοῦ γαυᾶκου, ἐχρεωθεῖτο εις τὸ ζύμιον, καὶ ὅτι τὰ ἐνδεῆ κόλλα ἀλευρα ἔδιδαν πολλὰ ὀλίγον χρῶμα. Πρὸς τούτοις τὸ ἄμυλον καὶ αἱ ἄλλαι φυτρικαὶ οὐσίαι αἱ μὴ περιέχουσαι κόλλαν, δὲν προξενούσι κανένα χρωματισμόν. Τὸ ἐκ σίτου ἄλευρον, εις τὸ ὅποιον ἡ κόλλα εἶναι φθαρμένη, δίδει ὡσαύτως ὀλίγον χρῶμα· ὡς ἡ ρητίνη τοῦ γαυᾶκου εἶναι πολύτιμον ἀντιδραστικόν διὰ τὴν καλὴν ποιότητα τοῦ σίτου, καθὼς καὶ ὁ σίτος διὰ τὴν τῆς ρητίνης τοῦ γαυᾶκου. Ἡ καθαρὰ κόλλα, καὶ ἐτι μᾶλλον τὸ καθαρὸν ζύμιον, προξενούσι διὰ τῆς ἐνώσεώς των μὲ τὴν ρητίνην τοῦ γαυᾶκου καὶ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ ἀέρος, λαμβάνοντα γαλανὸν χρῶμα.

Ἡ ρητίνη τοῦ γαυᾶκου μόνη, ἐκτεθειμένη εις τὸ κατ'εὐθείαν ἢ δισκορπισμένον φῶς τοῦ ἡλίου (lumière directe ou diffuse), λαμβάνει σχεδὸν παρευθὺς χρῶμα πράσινον, χωρὶς κάμμιαν συνέργειαν τοῦ ἀέρος. Δὲν συμβαίνει ἄρα γε οὕτως καὶ ὅταν εἶναι ἐνωμένα μὲ τὸ ζύμιον; Ἡ παρατήρησις τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ χρώματος, γνωστὴ εις ὅλους τοὺς καιροὺς, ἀδίκως ἀποδίδεται εις τὸν Βολλάσωνα (Volla-ston). Ἡ πνευματάδης διάλυσις (Solution Spiritueuse) τοῦ γαυᾶκου λαμβάνει τὸ αὐτὸ χρῶμα διὰ προσθήκης ὀλίγου υιτρικοῦ ὀξέος· καὶ ὁ κ. Van Mons ἀνήγγειλε τὴν διάλυσιν ταύτην, ὡς ἀντιδραστικὸν τοῦ υιτρικοῦ αἰθέρος καὶ τοῦ γλυκέος πνεύματος τοῦ νίτρου (esprit de nitre doux), τὰ ὁποῖα παντελῶς ἐλευθερωμένα ἀπὸ περιττοῦ ὀξέος διὰ τῆς τερ-

ταρικής ποτάσης, δὲν ἀλλάσσουν πλέον τὸ χρώμα τῆς Βρυγνατέλλης (Brygnatelli) ὃ ἦς παρετήρησεν ὅτι ἐν κομμάτιον ἰσθίης εἰς τὴν ἀσθενῆ πνευματώδη διάλυσιν τοῦ ἡαυάκου, καθὰς ἐν κομμάτιον μεταλλικοῦ χαρμυλέοντος εἰς τὸ νερὸν, περικυκλόνονται ἀπὸ χρωματισμένης ζώας, αἱ ὅσαι διαδέχονται ἀλλήλας κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρισματικῶν χρωμάτων.

Θεραπευτική. Σελ. 97.

Ὁ Βόραξ ἐπροβλήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὡς τοπικὸν σχεδὸν ἀσφαλτον διὰ τὰ καρκινώδη ἔλκη. Προσαρμόζουσι εἰς τὸ ἔλκος μὲ ξαντὸν τὴν διάλυσίν του (καθαράν, ἢ μεμιγμένην μὲ ἐκχύλισμα ὑσκούάμου) εἰς 60 μέρη νεροῦ. Ὁ ξαντὸς πρέπει νὰ διατηρῆται πάντοτε ὑγρὸς. Τὸ αὐτὸ ἅλας καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν μετεχειρίσθησαν διὰ τὴν θερμπίαν τῶν χροιαδικῶν οἰδημάτων, ἐσωτερικῶς μὲν μὲ δόσιν πολλῶν κόκκων τρὶς τῆς ἡμέρας, ἐξωτερικῶς δὲ, ἐνούουτέ, το μὲ κηρωτὸν κατεσκευασμένον μὲ κητοζύγγιον (huile de balaine).

Κρυσάλλωσις τεχνητὴ τοῦ λευκοχρῦσου.

Σελ. 98.

Ὁ κ. Froysmuth θέλων νὰ κάμῃ προσδιορισμὸν κοιχομετρικόν, διέλυσεν εἰς βασιλικὸν ὕδωρ δέκα περίπου οὔγκια καθαροῦ λευκοχρῦσου, καὶ κατεκρήμνισε διὰ τοῦ σιδήρου τὴν διάλυσιν. Ἡ πράξις αὕτη δὲν ἐπέτυχεν ὀλοκλήρους· διότι συγχρόνως μὲ τὸν λευκόχρυσον κατεκρίθησε πολλὸ κατακρήμνισμα σιδηρῶδες κίτρινον, τὸ ὅποιον δὲν διελύετο εἰς τὸ βρασμὸν ὑδροχλωρικὸν ὄξύ. Ὅλα ὅμοῦ διελύθησαν πάλιν εἰς τὸ βασιλικὸν ὕδωρ, ἐξατμίσθησαν μέχρι ξηρότητος, καὶ δυνατὰ ἐκαύθησαν. Ἐμεινεν ἀξειδίου ἐρυθρὸν σιδήρου, τὸ ὅποιον ταύτην τὴν φορὰν ἦτον διαλυτὸν εἰς τὸ θερμὸν ὑδροχλωρικὸν ὄξύ, καὶ μεταξὺ αὐτοῦ εὗρίσκετο διασκορπισμένον ὃ ἀποξειδωμένον λευκόχρυσος, ἔχων μέγιστην μεταλλικὴν λαμπρότητα. Ἐξετάζων προσεκτικώτερον τὸ μέταλλον τοῦτο, ὁ κ. Froysmuth ἀνεκάλυψε πολλὰ ἀλλοίσματα συνιστάμενὰ ἀπὸ κρύσταλλα ἀποξειδωμένου λευκοχρῦσου πρισματικὰ τετράγωνα, λεπτὰ καὶ ἔχοντα μῆκος ὡς 1/4 δακτύλου.

N.

Ἐν Παρισίοις, 26 Μαρτίου, 1820.

Δοκίμιον περὶ τῆς Θεωρίας τῶν Χημικῶν ἀναλογιῶν κτλ. ὑπὸ I. I. Βερζελίου κτλ.

(Λ. Ἐ. Ἀρ. 6. Σελ. 152—160. Ἄρθρον δευτέρου καὶ τελευταίου.)

Εἶδαμεν ἤδη ὅτι ἡ τῶν προσδιορισμένων ἀναλογιῶν ἀρχὴ εἶναι πόρισμα γενικὸν τῆς ἀποκτημένης πείρας. Τὰ σώματα λοιπὸν σύγκεινται ἀπὸ μόρια ἀδιαίρετα, ἢ τῶν ὁπίων ἢ συνεχεία δὲν ἠμπορεῖ νὰ πικηθῇ ἀπὸ κάρμιν μηχανικὴν δύναμιν. Τῶ ὄντι, ἡ τῶν ἀναλογιῶν σαβερότης ὑποβέτι ἐξάπαντος τῶν μορίων αὐτῶν τὴν σαβερότητα.

Τὰ οὐσιωδῶς ἀναλλοίωτα καὶ ὠρισμένα ταῦτα μόρια εἶναι τὰ άτομα. ὠνομάσθησαν προσέτι μόρια, ὄγκοι, ἰσοδύναμα χημικά (equivalens chimiques), κτλ. Ὁ Βερζελίος προτιμᾷ τὴν ὀνομασίαν ἄτομα ὡς σημαντικώτερον τῶν τελευταίων τῆς ὕλης μορίων, τὰ ὅποια τότε γίνονται ἀληθῶς ἀδιαίρετα, ἔταν κατανήσωσι πλέον διὰ τὴν μικρότητι αὐτῶν ἀνεκλόγησα.

Τὰ άτομα οὕτως ἐννοούμενα ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην καὶ βεβαίουνσι τὰς θεωρίας ἐνὸς τῶν μεγαλοφυεστάτων τῆς ἀρχαιότητος ἀνδρῶν, τοῦ Ἐπικεύρου λέγω, ὅστις ἀνέμιξεν ἀνακριβῶδες μὲ τὰς μεγάλας ταύτας ἰδέας λεπτολογίας ἡγελοίας καὶ τῆς φαντασίας του πλάσματα. Ἐπλασε κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων συνήθειαν, συστήματα ὄχι διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴν ἔχῃ χρεῖαν ἀπ' αὐτὰ. Τοιαύτη ἦτον ἡ τύχη τοῦ εὐφυεστάτου τούτου λαοῦ. Παντοῦ σχεδὸν ἔδειξε πνεῦμα ἀξιοθαύμαστο, καὶ παντοῦ σχεδὸν τὸ ἔκακο μετεχειρίσθη.

Δὲν ἀρκοῦσεν ὁμως ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ὅλα τὰ σώματα ἐπ' ἀκρον ἀναλυόμενα καταντῶσιν εἰς ἀρχικά μόρια, καὶ σαβερῶς διακεκριμένα δι' ἑκαστον κοιχείου. Ἐπίπετε πρὸ πάντων νὰ προσδιορισθῶσιν οἱ νόμοι, κατὰ τοὺς ὁποίους γίνονται τῶν μορίων αἱ συνθέσεις, καὶ προσδιορίζονται τὰ ἔριά των. Εἰς τὰ δύο ταῦτα κεφάλαια περιέχεται ὀλοκλήρος ἡ τῶν χημικῶν ἀναλογιῶν Θεωρία.

Φανερὸν ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ συνάξωμεν τοὺς νόμους τούτους ἀπὸ μίαν γενικὴν ἀρχήν. Ἔργου τῆς παρατηρήσεως

μόνης είναι να προσδιορίση τὴν τῶν δυνατῶν ἀναλογίῶν ἔκτα-
 σιν, καὶ εἴμεθα ἀναγκασμένοι νὰ τὰς βεβαιώσωμεν ἀλλήλο-
 διαδόχως. Ὁ Βερζ. διὰ νὰ διακρίνη καλῆτερα τὰς συνθετικὰς
 ἀναλογίας τὰς ὁποίας ἡ πυροῦσα πείρα ἔδωκε, τὰς διαίρει εἰς
 πολλὰς τάξεις. Οὕτως ἀπὸ τὴν τῶν ἀπλῶν μορίων ἔνωσιν γεν-
 νᾶται ἡ πρώτη τῶν συνθέτων ἀτόμων τάξις· ἡ δευτέρα γεν-
 νᾶται ἀπὸ τὴν πρώτην· ἡ δὲ τρίτη ἀπὸ τὴν δευτέραν, καὶ οὕ-
 τως ἐφεξῆς. Ὁ ἀκριδὴς τούτων τῶν τάξεων ὅρος δὲν εἶναι γνω-
 στός· εἶναι μ' ὅλον τοῦτο βέβαιον ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐκταθῆ
 μεγάλως· διότι ἡ συγγένεια ὀλιγοσύνει τόσον γλήγωρα,
 ὥστε εἰς τὴν τρίτην τάξιν τὰ ἀποτελέσματά της εἰς μόνον σχε-
 δὸν τὰ ὄρυκτὰ φαίνονται.

Τὰ σύνθετα ἄτομα εἶναι διττὰ· ὀργανικὰ καὶ ἀνόργανα.
 Τα ἀνόργανα ποτὲ δὲν περιέχουν ὑπὲρ τὰ δύο στοιχεῖα·
 τὰ δὲ ἄλλα περιέχουν πάντοτε τοῦλάχιστον τρία. Ἀπὸ τὴν
 πρωτίστην ταύτην διαφορὰν μεταξὺ τῆς ἀκατεργάστου καὶ τῆς
 ὀργανισμένης ὕλης πηγάζουν ὡς ἀπὸ ἀρχὴν τόσαι ἄλλαι μέ-
 γισται καὶ ποικιλώταται διαφοραί.

Εὐκόλα προβλέπει τις ὅτι τὰ ἀνόργανα σώματα πρὸς, ὡς
 ἀπλᾶ νὰ ὑπόκεινται εἰς νόμους συνθέσεως ἀπλουσιώτους καὶ
 κανονικωτάτους. Ὁ γενικώτατος πάντων εἶναι ὅτι ἐν μόνου
 ἄτομον στοιχείου τινὸς ἐνένοται μὲ ἐν, δύο, τρία, κτλ.,
 ἄτομα ἄλλου τινὸς στοιχείου. Ὅθεν ὁ εἶς τῶν τῆς συνθέσεως
 ὄρων ἔμπορεῖ πολλάκις νὰ παρασταθῆ διὰ τῆς μονάδος. Τοῦ
 δὲ δευτέρου τὰ ἀληθῆ ὄρια δὲν εἶναι γνωστά· ἀλλὰ μετὰ νεω-
 τέρας προόδους θέλουσιν ἀναμνηστικῶς προσδιορισθῆ, διότι βε-
 βαιὰ δὲν εἶναι ἀσπροδιορίσιμα.

Δευτέρα ἀναλογία, ἀμετάβλητος καὶ αὐτὴ καθὼς ἡ προ-
 ηγουμένη, ἀν καὶ πολὺ σπανιωτέρα, εἶναι ἐκείνη κατὰ τὴν
 ὁποίαν δύο ἄτομα ἐνὸς στοιχείου ἐνένοονται μὲ τρία ἄτομα
 ἄλλου τινὸς. Εἰς ταύτην καὶ οἱ δύο τῆς συνθέσεως ὄροι εἶναι
 σταθεροί. Τελευταῖον εἰς τὸ γένος τῶν ὄρυκτῶν εὐρίσκομεν τινὰ
 παραδείγματα ἐνώσεως τριῶν ἀτόμων ἐνὸς στοιχείου μὲ τέσσαρα
 ἄλλου τινὸς. Πλὴν τοιαῦται συνθέσεις, ὅπου ἐνήργησαν αἱ
 πλεον ἀδύνατοι συγγένειαι μὲ ὑπερβολικὴν ἀνάπαισιν καὶ
 βραδύτητα, εἶναι, πιθανώτατα, ὁ τελευταῖος τῶν δυνατῶν
 συνθέσεων βαθμὸς.

Ἄλλ' ὅσον καὶ ἐν ἡμεῖς περιορισμένοι αἱ ἀναλογίαι τῶν

ἀπλῶν ἀτόμων, αἱ τῶν συνθέτων ἔχουσιν ἔτι στενώτερα ὄρια.
 Οὕτως ἡ ἀναλογία μεταξὺ δύο συνθετομένων ὀξειδίων εἶναι
 πάντοτε τοιαύτη, ὥστε τὸ ὀξυγόνον τοῦ ἐνὸς εἶναι πολλαπλά-
 σιον κατ' ἀριθμὸν ὀλοσχερῆ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἄλλου. Τὴν
 αὐτὴν ἀκριδῆ ἀναλογίαν φυλάττει καὶ τὸ θείον εἰς τὴν ἔνω-
 σιν δύο θειούχων (Sulfures)· καὶ ἐπειδὴ τὸ ὀξυγόνον καὶ
 τὸ θείον εἶναι πάντοτε ἠλεκτραποικτικὰ, φανερὸν ὅτι ἔμπο-
 ροῦμεν νὰ ἀναξώμεν εἰς τοῦτον τὸν νόμον ὅλας τὰς ἐνώσεις
 δύο συνθέτων σωμάτων τὰ ὁποῖα ἔχουσι κοινὸν ἠλεκτραπο-
 ικτικὸν στοιχεῖον.

Τὰ φωσφορικά, ἀρσενικά καὶ ἀζωτικά ὀξεία παρεκτρέ-
 πονται μὲν τούτου τοῦ κανόνος· ἀλλ' ὑποπίπτουσιν εἰς ἄλλον
 ἔχι ὀλιγώτερον σταθερὸν· διότι τὰ ὀξεία ταῦτα ἐνένοονται πάν-
 ποτε μὲ ἄλλα ὀξείδια κατὰ λόγον τοιοῦτον, ὥστε ὁ ἀριθμὸς
 τῶν ἀτόμων τοῦ ἐν τῷ ὀξειδίῳ ὀξυγόνου, εἶναι ἐν, ἢ πολ-
 λά πεμπτημόρια, καὶ σπανίως ἐν ἢ πολλὰ δεκατημόρια τοῦ
 ἀριθμοῦ τῶν ἀτόμων τοῦ ὀξυγόνου τῶν εἰς ἑκάστου ὀξείων· καὶ
 ἐν ἢ δύο τριτημόρια τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὰ εἰς ὠθεὶς ὀξεία.
 Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι, ἐάν ὑποθέσωμεν εἰς τὸ ῥιζι-
 κὸν τῶν τριῶν ἀνωμάτων ὀξείων τὸ πεμπτημόριον τοῦ ὀξυγό-
 νου τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν γέννησιν τῶν εἰς ἑκάστου ὀξείων,
 τότε ὑποτάττονται καὶ αὐτὰ εἰς τὸν γενικὸν νόμον.

Ὅλιγον παρετηρήθησαν οἱ τρόποι τῆς συνθέσεως τῶν συν-
 θέτων τῆς δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως ἀτόμων· μ' ὅλον τοῦ-
 το ὁ Β. εἶδεν ὅτι εἰς τῶν ὀξειδωμένων σωμάτων τὴν ἔνωσιν, τὸ
 ὀξυγόνον ἐνὸς τῶν ὀξειδίων εἶναι πάντοτε ὑποπολλαπλάσιον κα-
 τὰ ἀριθμὸν ὀλοσχερῆ τοῦ ὀξυγόνου ἐκάστου τῶν ἄλλων ὀξειδίων.

Εἰς τὴν ὀργανικὴν φύσιν ἡ τῶν ἀναλογιῶν τάξις μετα-
 κάλλεται ὀλοτελῶς, ἢ μάλλον εἰπεῖν, δὲν ὑπάρχουσιν ἀκρι-
 σῶς ὀρισμένα ἀναλογίαι. Τοῦλάχιστον ἕως τῶρα δὲν εὐρέθη
 κανένας νόμος ὅστις νὰ περιορίζη τὰς συνθέσεις εἰς τινὰς ἀνα-
 λογικοὺς ἀριθμούς, καὶ τὰ ἄτομα αὐτῶν ἔμπορουν, ὡς φαί-
 νεται, νὰ ἐνένοονται εἰς ἀπειρον σχεδὸν πλῆθος βαθμῶν.

Παρατήρησε ὁμοίως μεταξὺ τῆς γενικῆς ταύτης συσχέ-
 σεως δύο ἀρχὰς ἐπίσης ἀμετακινήτους. Ἡ μία ἀπαιτεῖ τριῶν
 τοῦλάχιστον στοιχείων συνδρομὴν, διὰ τὴν τῶν ὀργανικῶν συν-
 θέτων μέρφωσιν. Ἡ δὲ ἄλλη δὲν δέχεται εἰς αὐτὰ εἰμὴ πολ-
 λά μικρὸν ἀριθμὸν διαφορῶν στοιχείων. Τὸ ὀξυγόνον, τὸ ὑδρογόν-

νον, ὁ ἀνθραξ, τὸ ἄζωτον, καὶ ἐλάχισαι πόσότητες σιδήρου, θείου, φωσφοῦ, κτλ. ἢμποροῦν μόνον νὰ ἐμβῶσιν εἰς αὐτά· τὰ δὲ ἐπιλοιπα ὅλα δὲν ἔχουσι χώραν. Διὰ νὰ γένη λοιπὸν ἡ ἀπειρος ποικιλία τῶν φυτικῶν καὶ ζωϊκῶν πρῶτων, ἔπρεπε νὰ ἀναπληρωθῇ ἡ ὀλιγότης τῶν ζοιχείων μὲ τὸ πλῆθος τῶν συνθέσεων.

Τὰ ὀργανικά τῆς πρώτης τάξεως ἄτομα διαιροῦνται εἰς δύο κλάσεις. Ἡ πρώτη περιέχει μόνου ὀλίγα ζοιχειώδη ἄτομα, καὶ ἡ παραμικρὰ εἰς τὴν σύνθεσίν των μεταβολὴ εἶναι ἱκανὴ νὰ τὰ μεταβάλῃ εἰς σώματα διαφόρους ιδιότητος ἔχοντα. Οὕτω τὸ κητρικὸν ὄξύ διαφέρει ἀπὸ τοῦ ἡλεκτροῦ μόνου καὶ ἓν ἄτομον ὄξυγόνου· τὸ ἡλεκτρικὸν ἀπὸ τοῦ ὄξικου, κατὰ δύο ἄτομα ἀνθρακος· καὶ τὸ ὄξικὸν ἀπὸ τοῦ κηκκιδίκου, κατὰ δύο ἄτομα ὕδρογόνου κτλ. Τὰ περισσότερα φυτικά ὄξυ ἀνήκουσιν εἰς ταύτην τὴν κλάσιν.

Ἡ δὲ δευτέρα περιέχει τὰ ἐκ περισσοτέρων ἄτομων σύνθετα. Εἰς ταῦτα μικρὰ μεταβολαὶ συνθέσεως προξενούσι μικρὰς διαφορὰς ιδιότητος. Ἐντεῦθεν παράγονται σειραὶ ὁμοίων ἀναλόγων μὲν κατὰ τὰς γενικὰς αὐτῶν ποιότητας, διακεκριμένων δὲ κατὰ τὰς εἰδικὰς. Εἶναι κυρίως εἰπεῖν, διαφορὰ εἶδη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γένους. Παραδείγματα δὲ τούτων εἶναι τὰ παχέα καὶ πτηνικά ἔλαια, αἱ ζαχαῖραι, τὰ κόμματα, κτλ.

Τέλος πάντων ὁ Β. ἔδειξεν ὅτι τὰ ὀργανικά καὶ ἀνόργανα ἄτομα ἐνούμενα πρὸς ἀλλήλα, ἀκολουθοῦσιν ἀκριβῶς τοὺς αὐτοὺς νόμους μὲ τὰ ἀνόργανα σύνθετα ἄτομα. Μένου λοιπὸν εἰς τὴν ζῶσαν φύσιν εἶναι δυνατὸν τὸ πλῆθος τῶν ἀναλογιῶν.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ σύνολον τῶν νόμων οἱ ὅποιοι συνισῶσιν τὴν τῶν χημικῶν ἀναλογιῶν θεωρίαν. Ἄν καὶ γενικαί, δὲν περιλαμβάνουσιν ἕως εἰμὴ τὰ γνωστὰ φαινόμενα. Ἄλλα λοιπὸν νεώτερα ἢμποροῦν νὰ τοὺς ἐκτείνωσι καὶ νὰ τοὺς μετασχηματίσωσι. Τὰ περιορίζοντα οὗτοι τὰς τῶν ἰσχυρῶν ἀναλογίας αἰτία εἶναι ἀκόμη πολλὰ σκοτεινὰ· ἀλλ' αἱ δυνάμεις, ὅθεν προέρχονται αἱ ἀμοιβαῖαι αὐτῶν συνθέσεις, φαίνεται ὅτι εἶναι ἤδη δυνατὸν νὰ δειχθῶσιν. Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ τῆς ἡλεκτρικῆς χημικῆς ἐπίβροια.

Θεωροῦντες τὰ ἄτομα ὡς ἀναλλοίωτα δὲν ἢμποροῦμεν βέβαια νὰ δεχθῶμεν ὅτι διαπυρῶνται ἀμοιβαίως. Ἡ ἔνωσις λοι-

πὸν αὐτῶν γίνεται ἀπλῶς δι' ἐπίθεσεως, ἣτις μεταξὺ μὲν τῶν ἑτερογενῶν ἀτομῶν προξενεῖ τὴν χημικὴν σύνθεσιν· μεταξὺ δὲ τῶν ὁμογενῶν, τὴν μηχανικὴν συνοχήν. Ἡ δύναμις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρέμεται ἡ ἐπίθεσις, ἀνομάσθη συγγένεια· λέξις, ἣτις καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ σύντομος ἔκφρασις τοῦ παρατηρηθέντος φαινομένου. Διότι λέγοντες ὅτι σῶμα ἔχει συγγένειαν μὲ ἄλλο ἐνούμεν ἀπλῶς ὅτι τὸ ἔλκει, ἢ ἔλκεται ἀπ' αὐτό. Παραδεχθέντες δὲ οἱ χημικοὶ τοῦτο τὸ φαινόμενον ὡς ἀρχικόν, ἢμποροῦσαν πολὺν καιρὸν νὰ ἐξηγήσωσι μὲ σπανίαν ἐπιτυχίαν δι' αὐτοῦ πᾶμπολλα μερικὰ ἀποτελέσματα ἐξ αὐτοῦ παραγόμενα.

Πλὴν αἱ τῆς χημίας πρῶδοι ἐκίνησαν τινὰς εἰς ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσωσι τὴν αἰτίαν τούτου, καὶ τὴν δεικνύουσιν ἤδη εἰς ἓν γενικώτερον φαινόμενον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, εἰς πειραματικὴν ἀνωτέρας τάξεως δύναμιν, τούτεσι τὴν ἡλεκτρικὴν. Αὐτὴ φαίνεται τῶ ὄντι ὅτι εἶναι κοινὴ πηγὴ τῶν συγγενειῶν καὶ τοῦ θερμογόνου, καὶ οὕτω τὰ φαινόμενα ὅλα ἀνάγόμενα εἰς μίαν μόνην αἰτίαν ἐκφράζονται γενικώτερον. Τὰ πορίσματα ταῦτα, καθὸ μάλιστα ἀξιόλογα, πρέπει νὰ καθυποβληθῶσιν εἰς αὐστηρὰν ἔρευναν. Πρὶν νὰ τὰ δεχθῶμεν πρέπει νὰ τὰ βεβαιώσωμεν· καὶ βεβαίωσις συστήματος τινὸς εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ εἰς τὰ φαινόμενα. Ἄν δὲν τὰ περιλάβῃ ὅλα, εἶναι ἀδυστάκτως ἐσφαλμένον ἢ ἀτελές. Ἐἴπα ὅλα, διότι δὲν βεβαιόουν τοὺς κανόνας αἱ ἐξαιρέσεις, μ' ὅλον ὅτι μία κοινὴ καὶ εὐκόλος γνώμη λέγει τὸ ἐναντίον.

Ἄλλ' ἡ δοκιμὴ ὅλων τῶν γνωστῶν φαινομένων εἶναι ἐπίσης ὀχληρὰ καὶ ἀνωφελής. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀρκοῦσιν, ὅταν ἦναι ἀρκετὰ γενικά ὥστε νὰ δυνηθῆτις νὰ συναχθῇ ἀπὸ τὴν ἐξηγήσιν αὐτῶν ὅλων τῶν ἄλλων τὴν ἐξηγήσιν. Τοιοῦτον εἶναι μάλιστα τῆς καύσεως τὸ φαινόμενον. Τοῦτο, καὶ ὅλην τὴν σηματοσίαντου λαμβανόμενον, προηγείται, συνοδεύει, ἢ συνιστᾷ τὰς περισσοτέρας χημικὰς ἐργασίας, καὶ δὲν εἶναι κἄμμία ἐξ αὐτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν σῶμά τι νὰ μὴ καὶ τέλος πάντων, ἢ νὰ μὴν ἀποκαῆ (ἀποξηιδωθῇ). Διὰ τοῦτο ἡ τῆς καύσεως θεωρία πάντοτε ἐσθλὴ ἢ βᾶσις τῆς χημικῆς θεωρίας, καὶ ἡ ἰσορία τῆς ἢμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὅλης τῆς ἐπιστήμης ἰσορία.

Ὁ Stahl ἐξηγήσθη πολὺν καιρὸν τὴν καύσιν διὰ τῆς νομιζομένης ἀπελευθερώσεως οὐσίας τινὸς, τὴν ὁποίαν ἀνὸμαξ

φλογισκόν. Ὁ δὲ Lavoisier ἀπέδειξε δι' ἀποφασιστικῶν πειραμάτων ὅτι ἡ καύσις τῶν σωμάτων ὄχι μόνον δὲν ἀφαιρῆ τι ποτε, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐνώνει μὲ αὐτὰ μίαν βαρῖαν καὶ ἀρῶδη εὐσίαν, τὸ μετὰ ταῦτα πολυδύλλιτον ὄξυγόνου. Ὁ Davy εἶχε παρατηρήσει προλαβόντως ἐν φαινόμενον τὸ ὅπου ἀνέτρεπε τὸ τοῦ Stahl σύστημα. Εἶχεν ἰδεῖ ὅτι τὰ μέταλλα ὀξειδούμενα αὐξάνουσι κατὰ τὸ βάρος, καὶ ὅτι ἡ αὐξηση αὕτη προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀπορρόφησιν μορίου τινῶν τοῦ ἀέρος. Δὲν προσδιώρισεν ἔμως τὴν φύσιν τοῦ ἀέρος τούτου, καὶ ἡ ὠραία του παρατήρησις τὴν ὅποιαν ἔκαμε καὶ ὁ Jean Rey εἰς τὴν δεκάτην ἐξδόμην ἑκατοντάετηρίδα, ἔμελλε νὰ καθῆ πά- λιν, ἂν ὁ μεγαλοφυῆς Lavoisier δὲν ἀνεκάλυπτεν ὄλας τὰς συνεπείας τῆς. Τοῦτο ἀποδεικνύει κάλλιστα ὅτι εἰς τῶν ἐπισημῶν τὸν ὄρον, πολλάκις πλησιάζομεν εἰς ἀληθείας τινὰς, καὶ πολλάκις ἠμποροῦμεν νὰ παρεκτραπώμεν ἀπὸ αὐτῶν.

Ὅθεν κατὰ τὸν L. ὅταν σῶμα τι καίεται, ἐνώνει μὲ ὄξυγόνου, καὶ καύσις καθ' αὐτὸ εἶναι ἡ ἔνωσις αὕτη. Τὸ ἀπορροφούμενον ὄξυγόνου μετεβαίνει εἰς ζερεῖαν κατάστασιν ἢ ποσάλλον τὸ κρυπτὸν θερμολόγον του· καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται τὸ ἀπελευθερούμενον θερμολόγον, ἢτοι ἡ ἀναπτυσσομένη κατὰ τὴν καύσιν θερμότης. Ἐξηγήσις, θαυμασιῆ διὰ τὴν ἀπλότητα, πλὴν δὲν ἐξαρκεῖ πλέον εἰς τὰς χρεῖας τῆς ἐπιστήμης.

Διότι ὁ ἀνθραξ καίεται εἰς τὸ ὄξυγόνου, καὶ μεταβάλλων αὐτὸ εἰς ἀνθρακικὸν ὄξυ, δὲν σμικρύνει τὸν ὄγκου του, καὶ αὐτὸς μεταβάλλεται εἰς πνεῦμα. Μ' ὅλην δὲ τὴν ἀληθῆ ταύτην ἀραιώσιν, ἡ θερμολογία ὑψύεται τίσσον, ὥστε ἀποτελεῖ σφοδροτάτην πύρωσιν. Πρὸς τὸ καὶ ὅτι ἡ εἰδικὴ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὄξεος θερμότης εἶναι ἀνωτέρα τῆς τοῦ ὄξυγόνου, καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ μετὰξὺ τῆς εἰδικῆς τοῦ ἀνθρακικοῦ θερμότητος καὶ τῆς τοῦ ἀνθρακικοῦ ὄξεος εἶναι πολλὰ μικρά, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἄκραν ἐπίστασιν τῆς ἀποτελουμένης θερμότητος. Ἡ δὲ τοῦ ὕδρογόνου καύσις εἶναι καμῶδειγμα ἀκόμη καταπεισιτικώτερον. Τὸ ὕδρογόνου καιόμενον ἀφίνει ὑπερβολικὴν ποσότητα θερμολόγου, καὶ ἔμως τὸ ἐκ τῆς τοῦ ὕδρογόνου καὶ ὄξυγόνου ἐνώσεως ἀποτελούμενον ἀεροειδὲς ὕδωρ ἔχει ὄγκον πολλυπλασιῶς μεγαλύτερον παρὰ τὸν ὄγκον τῶν δύο ἀναμεμιγμένων ἀεροειδῶν συσταίων.

Ἐπειτα, κάμπολλα φαινόμενα μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ὀξειδωσις δὲν εἶναι μόνη τοῦ πυρὸς πηγὴ. Πρὸ πολλοῦ παρετη-

ρήθη ὅτι γεννᾶται καὶ ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν μὲ τὸ θεῖον θερμαινόμενων μετάλλων· καὶ εἶναι γνωστὸν τὴν σήμερον ὅτι δυνήνεται κάμμία σύνθεσις χωρὶς ὑ' ἀκολουθήσῃ θερμολόγου ἀπελευθερώσεως. Εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι αἱ πλέον δυνατὰ συγγενεῖαι φέρουν διὰ τοῦ χортаσμοῦ τὴν θερμολογίαν μέχρι πυρακτώσεως, ἐν αἷ αἱ πλέον ἀδύνατοι τὴν ὑψύουσι μόλις τινὰς βαθμοῦς.

Αἱ δύο λοιπὸν προτάσεις εἰς τὰς ὁποίας θεμελιούεται ἡ τοῦ L. θεωρία πρέπει νὰ μετασχηματισθῶσιν. Ἐπρεπε ἴσως διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καλῆτερα τὴν τοῦ πυρὸς ἀρχὴν, νὰ ἀναβῶμεν εἰς τὴν πλέον καθαρὰν του μορφήν, ἢ γούου εἰς τὸν ἠλεκτρικὸν σπινθῆρα. Τὸ ἠλεκτρικὸν τοῦτο πῦρ εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τῶν χημικῶν συνθέσεων· ἀνάπτει τὰ φλογιστὰ σώματα· τῆκει καὶ μετεωρῶζει τὰ μέταλλα· θερμαίνει τὸ ὕδωρ ἕως βρασμοῦ, καὶ τὰ ζερεῖα σώματα μέχρις ἐκπυρώσεως. Ὁ εἰς τὸ κενὸν διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς εἰρήνης πυρούμενος ἀνθραξ ἀφίνει τὸ κενὸν διὰ τῆς ὀξειδώσεως καιόμενος. Αὕτη ἡ τελεία τῶν ἀποτελεσμάτων ταύτοτης ἀποκαλύπτει ἀναμφισβόλωσ ταυτότητα αἰτίας, καὶ ἡ τῶν ἀντικειμένων ἠλεκτρικῶν ἔνωσις φανερύεται ὡς ἀληθῆς τοῦ πυρὸς πηγὴ.

Δύο μέταλλα συναπτόμενα γίνονται ἠλεκτρικά· ἡ ἠλεκτρικὴ αὕτη αὐξάνει ἀναλόγως μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἀμοιβαίων αὐτῶν ἠλεκτρικῶν, καὶ ἠμποροῦμεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον νὰ τὴν ἰδοῦμεν εἰς ὅλα τὰ σώματα ὅσα ἔχουσι συγγένειαν πρὸς ἀλλήλα. Ὅταν αὐτὰ πλησιάζου νὰ συντεθῶσι, φανερῶνται ἐλευθέρας ἀντικειμένους ἠλεκτρικὰς, αἱ ὁποῖαι αὐξάνουσι μὲ τὴν θερμολογίαν ἕως εἰς τὸν ὄρον τῆς καύσεως. Εἰς τὴν ζιγμὴν τῆς ἐνώσεως, πᾶν σημεῖον ἠλεκτρικῆς παύει, καὶ πολλάκις ἐκλάμπει πῦρ. Εἰς πᾶσαν λοιπὸν χημικὴν ἔνωσιν γίνεται οὐδετέρωσις τῶν ἀντικειμένων ἠλεκτρικῶν, καὶ αὕτη εἶναι καθ' αὐτὸ αἰτία τοῦ πυρὸς (1). Ὁ B. δὲν διακρίνει τὸ φῶς ἀπ' αὐτὸ, διότι πολλάκις ἡ σύγχρονος αὐτῶν ἀπελευθέρωσις δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ βαθμὸς ὑ-

(1) Τὸ συμπέρασμα τοῦτο τὸ εἶχεν ἤδη προσησθηθῆ ὁ Davy. Βικ-ζόμπιος δὲ νὰ ἐκθάσῃ τὴ ποσότητα, δὲν ἐδυνήθη εἰς τὴν συνοπτικὴν ταύτην ἀνάλησιν, νὰ δάξῃ τὰ εἰδικότερα φαινόμενα, ὅθεν ἐκεῖνα παραβάνται. Τὰ φαινόμενα ταῦτα δὲν εἶναι ἐκ τοῦ B.· χριστοῦ πολλὰ εἰς τοῦς ἐν-δοξοτέρους συγγραφεύς του, καὶ ὀνομαστὶ εἰς τὸν Bertholet, Volta, Davy, Gay-Lussac. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς τοῦς ἀνέφερε πάντοτε, ἔκρινεν περιεττὸν εἰς τοῦς ὀνομαστὰς· ἀλλ' εἰς τὴν σύνθεσίν μου, ἢ τις, πάλιν τὸ λόγιον, εἶναι διω-ρημένη διὰ μόνον τὰ γενικὰ πορίσματα.

ψιλοτέρος τοῦ ἀπελευθερουμένου χωρὶς φωτὸς θερμογόνου. Καὶ ἡ μὲν μόνιμος ἑνωσις τῶν συνδέτων σωμάτων, ἢτοι ἡ συνοχίτων, δὲν ἐξηγεῖται ἀποχρώτως· ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ὁ Β. εἶδεν ὅτι τὰ σώματα ἀποκαθιστάμενα ἀπὸ τινος περιέχουσιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν ἠλεκτρικὴν κατάστασιν, χωρίζονται καὶ ἀναλαμβάνουσι τὰς ἀρχικὰς τῶν ιδιότητας.

Τὰ σώματα διαιροῦνται εἰς ἠλεκτροκαταφατικά καὶ ἠλεκτραποφατικά. Τὰ ἀπλᾶ σώματα καὶ τὰ ὀξειδία τῆς πρώτης κλάσεως λαμβάνουσι πάντοτε τὴν καταφατικὴν ἠλεκτρικὴν, ὅταν ἀπαντᾶσι σώματα ἀπλᾶ, ἢ ὀξειδία τῆς δευτέρας· καὶ τὰ ὀξειδία τῆς φέρονται πάντοτε πρὸς τὰ ὀξειδία τῆς ἄλλης, καθὼς αἱ ἀλικαὶ βάσεις μὲ τὰ ὀξέα. Οὕτω κατὰ τὴν ἡδὴ παλαιὰν διείρησιν τῶν ὀξειδίων εἰς ὀξέα καὶ βάσεις, τὰ μὲν ὀξέα συγκροτοῦσι τὴν ἠλεκτραποφατικὴν κλάσιν, αἱ δὲ βάσεις τὴν ἠλεκτροκαταφατικὴν.

Ἡ ἠλεκτρικὴ λοιπὸν τάξις τῶν κυκλῶν σωμάτων συμφωνεῖ ἐν γένει μὲ τὴν τῶν ὀξειδίων. Τὸ ὀξυγόνον ἔχει τὸν πρῶτον τόπον ὡς ἀποφατικώτατον· πρὸς τούτοις αὐτοῦ μόνου αἱ σχέσεις εἶναι ἀμετάβλητοι. Εἰς δὲ τὸ ἔξῃς τῆς σειράς, τῶν σωμάτων τὰ καταφατικά πρὸς τὰ προηγούμενα, εἶναι ἀποφατικά πρὸς τὰ ἐπόμενα. Τὸ θῆιον, παραδείγματος χάριν, εἶναι καταφατικὸν πρὸς τὸ ὀξυγόνον, καὶ ἀποφατικὸν πρὸς τὰ μέταλλα. Μετὰ τὸ ὀξυγόνον ἔπεται τὸ θῆιον, ἔπειτα τὸ ἄζωτον κτλ· τὰ δὲ βιζικά τῶν καλίων καὶ τῶν καλικῶν γαιῶν εἶναι τελευταῖα, ὡς καταφατικώτατα, κτλ.

Ὅσακις σώματι γίνεται ἠλεκτρικόν, αἱ δύο ἠλεκτρικαὶ φαινοῦνται εἴτε εἰς διάφορα αὐτοῦ μέρη, εἴτε εἰς τὴν σφαιρῆν τῆς ἐνεργείας του. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, αἱ ἠλεκτρικαὶ εἶναι σύγκεντρωμέναι εἰς δύο ἐναντία σημεῖα· καὶ τοῦτο συνιστᾷ γενικὴν πολιτικότητα. Ὁ Β. δέχεται προσέτι εἰδικὴν πολιτικότητα, διὰ τὴν ὅποιαν ἐπικρατεῖ τοῦ μὲν ὁ ἀποφατικὸς πόλος, τοῦ δὲ ὁ καταφατικὸς πόλος. Ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας τὰ σώματα ἄλλα μὲν εἶναι ἀποφατικά, ἄλλα δὲ καταφατικά.

Ἡ συγγένεια κρέμεται ἀπὸ τὴν γενικὴν πολιτικότητα, αἱ δὲ ἐκλεκτικαὶ συγγένειαι ἀπὸ τὴν ἐναλλαγὴν ὑπεροχῆν τῶν εἰδικῶν πολιτικότητων. Ἐν συντόμῳ ἀπὸ τὴν διηρημένην ἠλεκτρικὴν γεννᾶται ἡ συγγένεια μὲ ὅλας τὰς διαφοράς της, καθὼς ἀπὸ τὴν ἡνωμένην τὸ θερμογόνον μὲ ὅλας τὰς μορφὰς τῆς. Πᾶσα λοιπὸν χημικὴ ἐνέργεια εἶναι ἠλεκτρικὸν ἀποτελέσμα.

Εὐκόλῃ βλέπομεν ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦ Β. ἤμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ διττῶς. Τὰ φαινόμενα καὶ αἱ ἄμεσοι αὐτῶν συνέπειαι, ἢτοι οἱ πιναύζοντες ἀπ' αὐτὰ πειραματικοὶ νόμοι, παραξένουον αὐσίμημα νέων καὶ γενικῶν ἀληθειῶν, μὲ τὰς ὁποίας προθύμως θέλει πλουτισθῆ ἡ ἐπιστήμη. Αἱ δὲ τολμηραὶ θεωρίαι, καὶ εὐφυεῖς εἰκασταὶ ἀπαιτοῦν αὐσίμηρην ἐξέτασιν, καὶ ἡ ἐπιστήμη θέλει τὰς ἀποδεχθῆ μὲ συζολήν. Τὸ σύγγραμμα μαρτυρεῖ πρὸς μέγιστον τοῦ ἀνθρωπίνου νοός καύχημα, πόσον ἰσχύουν μεγαλοφυοῦς ἀνδρὸς ἐπίμονοι ἔρβουαι.

Π Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ι Σ .

Αἱ ἀφέλειαι, αἱ ὁποῖαι προξενοῦνται εἰς ἓν ἔθνος ἀπὸ τὰς γνώσεις τῆς Γεωγραφίας εἶναι σχεδὸν φανεραὶ εἰς κάθε γνωστικὸν καὶ φιλομαθῆ ἄνθρωπον. Διὰ νὰ μὴν ὑστερήται λοιπὸν τὸ γένος μας τοιούτων ἐπαγγελῶν καὶ χρησίμων γνώσεων, ἐπαρακινήθην ἐν ᾧ ἤμην εἰς τὰς Ἀθήνας διδάσκαλος, καὶ ἐτόπασα διὰ τὰ σχολεῖα εἰς τὴν Βενετιανὴν μίαν νεωτέραν καὶ μεθοδικήν μου γεωγραφίαν ἀπάσης τῆς Οἰκουμένης. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἦεν κατὰ πολλὰ σύντομος, ὡς διαλαμβάνουσα γενικῶς διὰ ὅλον τὸν κόσμον, εἰδιόστην πέρις νὰ περιέλθω καὶ νὰ καταγράψω λεπτομερῶς, νεωστὶ καταμετρήσας ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅσα ὁ θραυμαστὸς Ὀμηρος, ὁ νέος Ἀνάχαρσις, καὶ ὁ περιηγητὴς Πausanias περιῆλθον, καὶ κατέγραψαν, καὶ τοῦτο ἔχι δι' ἄλλο, παρὰ διὰ νὰ κάμω ἓνα νέον Πausanίαν, ἢ καὶ ἓνα νέον Ἀνάχαρσιν, ἢτοι μίαν νεωτέραν γεωγραφικὴν ἐκθεσιν τῶν ἐξῆς ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος, δηλ. τῆς Αἰτωλίας, καὶ Ὀζωλαίας Λοκρίδος, τῆς Φωκίδος, Ὀποντίων καὶ Σικυνημίδων Λοκρῶν, τῆς Λεβαθίας, καὶ ὅλης τῆς Βοιωτίας, τῆς Εὐρίππου, τῆς Ἀττικῆς, καὶ τῆς Μεγαρίδος γῆς, τῆς Κορίνθου, καὶ Σικυωνίας, τῶν Καλαδρῶντων, τῆς Βοστίσας, τῆς παλαιᾶς Πάτρας, καὶ ὅλης τῆς Ἀχαΐας, τῆς Ἠλίδος καὶ Τριφυλλίας γῆς, τῆς Ἀρκαδίας, τοῦ Λεονταρίου, καὶ ὅλης τῆς Καρυτινῆς ἐπαρχίας, τῆς Κορώνης, Μοδωνίας, Ἀνδροφῆς, καὶ Καλαματίας, καὶ ὅλης τῆς Μεσσηνίας γῆς, τῆς ἰσθατικῆς καὶ ἐξωτερικῆς Μάνης, τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας Σπάρτης, τοῦ Ἑλους, καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ἐλευθερολακωνικῶν, ἀπὸ Πρασῶν ἕως ἁγίου Πέτρου, τῆς Τριπολιτσᾶς, καὶ ὅλης τῆς Ἀργολίδος γῆς· τὰ ὅσα αὐτὰ

μέρη ἐχρημάτισαν τὸ θέατρον τοῦ κόσμου, καὶ τὸ θαῦμα ἔλκων τῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν.

Εἰς τὴν καταγραφὴν αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν λοιπὸν, πρῶτον κατατάττω τὴν ἑπισημίαν καὶ ἑτυμολογίαν αὐτῶν, τοὺς ἀρχαίους κατοίκους, ποῖοι καὶ πόθεν ἦλλον, τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἥρωας, καὶ σοφοὺς αὐτῶν ἅπαντας, καὶ ὅποιον βοήθειαν ἔπειψαν εἰς τὴν κατὰ τῆς Τρωάδος ἐκστρατείαν. β' τὰ σύνορα. γ' τὸ μῆκος καὶ πλάτος, καὶ τὸ ἔμβαδόν αὐτῶν εἰς τετραγωνικὰ μίλια. δ' ὅλα σχεδὸν τὰ ὄρη καὶ βουνά. ε' τοὺς ποταμούς, καὶ τὰς ἀλληγορίας αὐτῶν. ς' τὸ κλίμα τοῦ τόπου, καὶ τὴν κράσιν τοῦ ἀέρος. ζ' τὰ προϊόντα, ὁ πόσις καὶ πόσις καὶ πρὸς πόσῃ τιμῇ. η' τοὺς κατοίκους, πόσις καὶ πόσις ψυχᾶς εἰς κάθε τετραγωνικὸν μίλιον περιλαμβάνονται. θ' τὰ ἦθη. ι' τὴν διάλεκτον καὶ προφορὰν αὐτῶν. ια' τὴν θρησκείαν. ιβ' τὰς ἀρχαιοσύνας καὶ περιέργια αὐτῶν. ιγ' τὰς πόλεις καὶ χώρας, κατὰ τὸν Παιουσίαν, καὶ νέον Ἀνάχαρσιν, τὰ πλάτη καὶ μῆκη αὐτῶν, νεωστὶ παρατηρημένα. τὰ ἀρχαῖα καὶ νέα ὀνόματα, τοὺς θεμελιωτάς, τοὺς σοφοὺς καὶ ἥρωας αὐτῶν, τὰ μνημεῖα, τοὺς τάφους, καὶ τὰ ἐπιγράμματα, τοὺς πολέμους, καὶ τὰ νομίσματα, τὰς ἐορτὰς, καὶ τὰς πανηγύρεις τὰς νέας τε καὶ ἀρχαίας, τοῦ τόπου, καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν, τὰ νέα σχολεῖα, τὰς τέχνας, καὶ τὴν πρόδον αὐτῶν, καὶ ἄλλας τινὰς νεωτέρας ἀνακαλύψαι μου, τὰς ὁποίας διὰ συντομίαν τὰς παραλείπομαι. Πρὸς τὸ τέλος αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν προσαρμόζω καὶ ἀπὸ μίαν νεωτέραν γεωγραφικὴν χάρτην ἔλκων τῶν ἄνω εἰρημένων ἐπαρχιῶν, μὲ τὰ νέα καὶ παλαιὰ ὀνόματα. Τὴν βίβλον ταύτην λοιπὸν, τὴν γέμουσαν πανταίων ἰδεῶν, καὶ χρησίμων γνώσεων, διὰ τὴν ἀφέλειαν τῶν φιλομούσων καὶ φιλομαθῶν ἀνθρώπων, μετ' οὐ πολὺ θέλω δώσειν εἰς ῥῆς. Ὅθεν ὅς τις ὀρέγεται νὰ ἔχη ἐν τοιοῦτον βιβλίον, ἕς γράψῃ τὸ ὄνομά του, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων, καὶ ἕς τὰ πέμψῃ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον, εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου δὲν διορίζεται, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι γνωστὴ ἢ δαπάνη αὐτῆς. Ἡ βίβλος εἶναι δίτομος, τὸ διπλοῦν τοῦ Παιουσίτου κατὰ τὸν ἄνω καὶ ὕλην. Κατὰ τὸ παρὸν τυπῶνα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μίαν δίτομον καὶ ἐντελεστέην πρακτικὴν Ἱατρικὴν, καὶ χειρουργίαν, κατὰ τὸ νέον σύστημα τῆς Ἱατρικῆς, ἔβρωσε.

Διονύσιος ὁ Πύρρος Θεσσαλὸς Ἱατροφιλόσοφος.

Κύριοι ἐκδότης τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ.

Προσφέροι εἰς τὸ κοινὸν τὴν ἐξῆς ἀγγελίαν, τὴν ὅποιαν παρακαλῶ νὰ κηρύξετε διὰ τοῦ Α. Ἑρμοῦ. Αἱ δὲ αὐτοῦ κατὰ καιροῦ ἐκδοθεῖσαι εἰδήσεις περὶ διαφορῶν εἰς τὸ τῆς Ὀδισσοῦ θέατρον παρακαθιστῶν τραγωδιῶν, διήγειρον τὴν ἀμιλλαν τῶν ἐταῦθα Γραικῶν μας, καὶ φιλόμουσάτινα μειράκια, μαθηταὶ τοῦ ἐδῶ γυμνασίου, μετέφρασαν ἀπὸ τῆς Ἱταλικῆς μίαν τραγωδίαν „τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος“, καὶ μὲ θέλησιν καὶ προθυμίαν ἔλκων τῶν ἐταῦθα ὁμογενῶν μας, τὴν παρέστησαν κατὰ τὴν 9. Φεβρουαρίου μὲ πολλὴν χαρὰν ἔλκων ἡμῶν καὶ κρότου. Τὰς δ' ἀνηκούσας εἰς ἕκαστον τῆς τραγωδίας πρόσωπον ζολᾶς ἔλαβον ἀπὸ τοῦ κοινῶν θέατρον τῆς πόλεως, τὰς ὁποίας προθυμώτατα οἱ ἔφοροι ἔδωκαν, καὶ μὲ πολλήν ταν εὐχαρίστησιν. Εἰς δὲ τὴν παράστασιν τὰ πρόσωπα εὐδοκίμησαν ὅλα, ἀλλ' εἰς τὸ πάθος καὶ τὴν ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος ἀπαιτουμένην ἀνάλογον μίμησιν, ἐκρυσθῆσαν κατ' ἐξοχὴν οἱ ὑποκρινομένοι τὸν Ἀντώνιον, τὸν Βρούτον, ὀλίγον δὲ, καὶ ὁ τὸν Καίσαρα. Συνῆλθε δὲ πλῆθος θεωρῶν τόσοσιν πολὺ, ὥστε τὸ διορισθὲν ὀκνημα, ἄλλως εὐρύχωρον, ἐφάνη σενώτατον. Διέπρεπε δὲ μεταξύ τῶν ἄλλων θεωρῶν ὁ ἐνδοξότατος κύριος Καίσαρ Πελεγγρίνης, Γάσσοικὸς Κένσολος καὶ Ἰππεύς, οἱ ἔφοροι καὶ ἐπίτροποι τῆς ἐταῦθα Κοινοῦ τῶν Γραικῶν, ὁ Ἐφορος τῆς σχολῆς κύριος Προκόπιος Ημερζιάτης, ἀνὴρ φιλόμουσος καὶ φιλογενῆς μέχρις ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ἄλλοι πᾶμπολλοὶ ὁμογενεῖς καὶ ἀλλογενεῖς αὐδρες, καὶ πολλόταται Ἑλληνίδες. Εἰς τὸ τέλος τοῦ δράματος μετὰ κρότου χειρῶν μεγάλου, ἔκραζον πολλὴν ὥραν οἱ θεωροὶ Εὐγε! Εὐγε! Εὐγε! Τελευταίον τοὺς παρεκάλεσαν νὰ παραστήσουν καὶ ἐκ δευτέρου τὴν τραγωδίαν, καὶ εἰς τὰς 16. τοῦ αὐτοῦ τὴν παρέστησαν μὲ περισσοτέραν εὐδοκίμησιν, χειροκροτηθέντες πολὺ περισσοτέρον. Οἱ δὲ προύχοντες μετὰ ταῦτα ἕκαμον ὀμίλιαν διὰ νὰ ἐνοικιάσουν μὲ συνεισφορὰν ἀργυρίαν, ὀκνημα μέγα εἰς παράστασιν τοιοῦτων. Τὴν μεταφρασθεῖσαν τραγωδίαν μελετοῦν νὰ ἐκδώσωσιν· ἀλλ' ἡ μετάφρασις ἔχει χρεῖαν νὰ διορθωθῇ εἰς τὸ λεκτικὸν ἀπὸ κάλαμον ἐμπειρότερον. Ὑγιαίνετε.

Τῆ 23 Φεβρουαρίου. 1820. Τεργέση.

Χρῖς ἄδουλος Ἰερόπαις.

Διὰ Βιέννην.

Φίλε ἐκδότα τοῦ Α. Ἑρμοῦ, Κωνσ. Κοκκινιάκη.

Ἐκ τοῦ Ἰαυίου τῆ 7. Μαρτίου, 1820.

Ἀδελφός ὄτε, διὰ τῆς ἀγρύπνου φροντίδος, καὶ τῶν σοφῶν διατάξεων τοῦ ὑψηλοτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος κυρίου κυρίου Μιχαὴλ Γρηγορίου Σούτζου, ἀκόπισεν ἡ ἐπιδημικὴ νόσος τῆς ἀνθρωποφθοροῦ πανώλους εἰς τε τὴν πόλιν τοῦ Ἰαυίου καὶ εἰς ὅλην τὴν Μολδαβίαν, ἐνεκιάσθη διὰ προσαγῆς τοῦ Θεοσυντηρήτου ἔψους του, καὶ διὰ δαπάνης γυναικῆς τοῦ αὐτοῦ γενέσκατου ἀρχοντος Ἁγα Κυρίου Νικολάου Ρωσσέτου ἀριστοῦ οἴκος, ἔβου ἐγέναν ἡ πρεπουσα εἰς τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον προπαρασκευῆ καὶ ἀπὸ πρώτης Μαρτίου τοῦ ἐνεστώτος ἔτους 1820. ἤρξατο ὁ κύριος Γ. Κλεόθυλος εἰς τὸ νέον σχολεῖον μεθ' ἀπάσης τῆς απαιτουμένης ἐπιμελείας καὶ διδασκῆ τούτῳ ἐν Παρισίῳ ὑπ' αὐτοῦ προκινδυνεύσας πύνακας, καὶ τὴν ἡδὴ παρὰ τοῦ ἰδίου εἰς τὴν αὐτὴν μέθοδον προσαρμοζομένην, καὶ ἐν τῇ τοῦ Ἰαυίου Ἑλληνικῇ Τυπογραφίᾳ ἐκδιδομένην Ἀριθμητικὴν τε καὶ Ἰερὰν ἱστορίαν. Ἀκέραια χάρις περιέχουσιν ἐμὰ τε καὶ ἄλλοις τοῖς παραρθεύοντες, φίλε Κοκκινιάκη, ἔταν εἶδον τὴν ἀκακὴν καὶ παιδικὴν ἡλικίαν τῶν τε ἀναπύων καὶ τῶν παραπιθημόντων Γραικῶν συρράβουσαν ἐκ τῶν διαφόρων ἑσπέρων τῆς πόλεως, καὶ τοὺς φιλοσόφους αὐτῶν γουαῖς ἰδηγούντας αὐτὴν εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ πηγὰς τῶν φώτων τῆς τα Ἰερᾶς ἡμῶν Ἀθηναϊκῆς καὶ τῆς λοιπῆς παιδείας. Ἐπειδὴ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν συνηθροίσθησαν 30 παῖδες, τὴν δὲ δευτέραν 50 καὶ τὴν τρίτην 80, καὶ οὕτως ἐνεπλήσθη ἡ παρὰ τοῦ σχολεῖου, εἰς τὸ ἔξῃς θέλει φροντισθῆ καὶ ἄλλος οἴκος, καὶ γένη δαυτέρω προετοιμασίᾳ, καὶ διορισθῆ ἄλλος τις διδάσκαλος μαθητῆς τοῦ κυρίου Κλεοθύλου καὶ ἐπομένως μεταφερθῆ ἡ μέθοδος καὶ εἰς τὴν ἐντόπιον γλῶσσαν, καὶ διαδιδθῆ εἰς ἕλας τὰς χωρὰς τῆς Μολδαβίας. Τὸ Θεοφροῦρητον ἔψος του διατίθει δὲ αὐθαικτῆς ἐκλογῆς, ἐφόρους καὶ ἐπιτρόπους τοῖς ἀποκατασταθέντος σχολεῖου καὶ τῶν εἰς τοῦτο ἀποκαταστησόμενων, τὸν πανευταίον καὶ θεοσεβέστατον ἄγιον Μολδαβίας κύριον κύριον Βανιαμὴν, τὸν ἐκλαμ. πρέτατον καὶ φιλόμουσον ἀθνατόπαιδα κυρίου Σκαρλίτου Γκίαν, τὸν αὐτοῦ γενέσκατον καὶ φλογετὴν ἀρχ. μέγαν Πρωτόδικον κύριον Ἰακωβίαν Ρέον, καὶ τὸν αὐτοῦ γενέσκατον καὶ φιλοπάτριδα ἀρχ. Ἁγαν κύριον Νικολάου Ρωσσέτον, ἕνα φροντίζουσι ἀγρύπνως καὶ ἐπιμελῶνται ἀόκνως ὑπὲρ τῆς αὐταξίας καὶ ἀνυμνεῖου διαμονῆς αὐτοῦ.

Μέγας εἶναι, φίλε, ὁ ἔηλος καὶ πολλὴ ἡ προθυμία τοῦ ὑψηλοτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος ὑπὲρ τῶν κοινῶν συμφερόντων, οἷον ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς εὐνομίας, ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ὑπάρχου αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῶν ἐν τῇ νοσοκομείῳ ἀσθενούντων. Εἰς τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο ὑπῆγεν ὁ φιλόθεος ἡγεμὼν τῆ ἡμέρας τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος, εἰς τοῦτο οὗτου τὸ μοναστηρίον εὕρισκται τὸ οἰκοδόμημα τοῦ νοσοκομείου, καὶ μετὰ τὴν Θεῶν λειτουργίαν περιήλθεν εἰς ἕλας τὰ οἴτια τῶν ἀσθενούντων, φιλοδωρήσας πλουσιοπαρόχως καὶ μεγαλοπρεπῶς αὐτούς τε καὶ τοὺς ἰατροὺς, χειρουργοὺς τε καὶ ὑποχειρουργοὺς, διὰτάξας εὐνεχεῶς καὶ φιλανθρώπως τὰ κορὴ τῆς ἀναμονῆς κηδαιμονίας καὶ ἀναπαύσεως τῶν δυστυχῶν ἀσθενούντων. Ἴδου φιλέυθρα ἔργα! Ἴδου φιλοσοφία ἡγεμονικὴ! Ἴδου γενναῖα φρονήματα! Ἴδου καὶ ἡμέρανται σέφανοι ἐπαίνων καὶ ἀθανασίας!

Ὁ φίλος σου

Μανουὴλ Βερνάρδος Κικινιάκης